

Jaarverslag 2001
Annual Report 2001

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Study centre for arts, culture and related policy

De Boekmanstichting verzamelt en verspreidt kennis en informatie over kunst en cultuur in beleid en praktijk. Het werkterrein omvat het kunst- en cultuurbeleid van de overheden, particuliere financiering van kunst, de sociaal-economische en juridische aspecten van de kunsten en het kunstenaarsberoep, marketing en sponsoring, culturele organisaties en manifestaties, kunst in relatie tot (nieuwe) media, cultuurbehoud, kunsteducatie, amateurkunst en kunstvakonderwijs.

De Boekmanstichting is opgericht in 1963. Zij is genoemd naar de Amsterdamse wethouder van onderwijs en kunstzaken, Emanuel Boekman (1889-1940).

De Boekmanstichting

- beheert een bibliotheek met ruim 53.000 titels
- verzorgt actuele informatie en documentatie
- is initiator van *RECAP, Resources for Cultural Policy in Europe*, een samenwerkingsverband van documentatiecentra op het gebied van cultuurbeleid
- initieert, coördineert en organiseert debatten, *expert-meetings* en congressen
- heeft een kleine wetenschappelijke staf die literatuuronderzoek verricht
- beheert de Boekmanleerstoel voor kunstsociologisch onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam
- looft jaarlijks een scriptieprijs uit
- beheert een database met nationaal en internationaal lopend kunst- en cultuuronderzoek. *Cultural Policy Research Online* (CPRO) is toegankelijk via de website: www.recap.nl
- is uitgever van boeken, de serie *Rechtwijzers* en het *Boekmancahier*

Jaarverslag 2001

Jaarverslag 2001

Boekmanstichting

Amsterdam, 2002

Boekmanstichting, Herengracht 415, 1017 BP Amsterdam
redactie Sanne Hoogervorst en Cas Smithuijsen
tekstverwerking Elly Andrea, Marianne Barnier-Spee, Mies van Splunter
correctie Pieter Conijn
vertaling Lia Fletcher-Pot, Utrecht
ontwerp omslag en basislay-out Hannie Pijnappels, Amsterdam
verzorging binnenwerk George de Bruin
productie Sanne Hoogervorst
druk Krips, Meppel

Voorwoord

De kwaliteit van het kunstdebat

Wie de agenda's van het kunst- en cultuurdebat raadpleegt zal concluderen dat het aanbod van discussie-avonden overstelpend is. De samenspraak over waar het heen moet de kunst in Nederland en hoe zij moet worden beredderd is even gevarieerd als het cultuuraanbod zelf. Dat geldt ook voor de artikelen, boeken, schotschriften en notities die erover worden geschreven en gepubliceerd. Het cultuurdebat is omvangrijk en divers. Kunst en cultuur houden de gemoederen bezig.

De Boekmanstichting is van dat debat een stille getuige. In het documentatiewerk dat wij doen hebben wij in beginsel geen voorkeur voor dat ene boek boven dat andere, of die ene uitspraak boven die andere *wise crack*. Het is als met de literatuur: vele titels verschijnen, maar de meeste daarvan hebben een kort leven. Slechts weinig auteurs trotseren de decennia, laat staan de eeuwen. We kunnen dat hier in de bieb vaststellen. Sommige titels worden stukgelezen, andere blijven voorgoed in de kast staan. Totdat ze toch nog eens uit hun slaap worden gewekt door een studieuze prins op zoek naar zijn Doornroosje. U zult begrijpen: dat is voor de bibliothecaris een triomfantelijk moment.

In het kader van de subsidieproblematiek wil de Raad voor Cultuur zich een mening vormen over het cultuurdebat. Gebrek aan geld leidt tot onvermijdelijke keuzen en het maken van keuzen moet ergens op zijn gebaseerd. Met andere woorden: aan welke kwaliteitseisen moet het openbare debat over kunst en cultuur voldoen wil het aanspraak maken op subsidie?

Een lastig probleem. Want het reguleren – om welke reden dan ook – van het openbare cultuurdebat lijkt in een situatie van vrije uitwisseling van meningen en argumenten onwenselijk. Maar dat naast kwantiteit ook gekeken wordt naar mogelijkheden om de kwaliteit en de output van de gedachtewisselingen te verhogen is niet onzinnig. Daarbij zou de Raad zich moeten richten op het stimuleren van *toegevoegde waarde*. Die kan naar diverse richtingen worden bereikt. Bedenk bijvoorbeeld methodes om de kring van discussianten uit te breiden; stimuleer het maken van periodieke overzichten en systematische vergelijkingen van opinies, en vooral: probeer te komen tot verdieping en analyse.

Schrijf- en studie-opdrachten zijn daarvoor een goed middel. De Raad zou kunnen overwegen ze af en toe te geven, waarbij hij een toegankelijke schrijfstijl kan clausuleren. Op die gebieden van kunst, cultuur en beleid waar onzekerheid en armoede aan perspectief heerst kunnen dergelijke beredeneerde inventarisaties bij de voorbereiding van beleidsstandpunten uitkomst bieden. Zo komen ze ook het werk van de Raad ten goede.

Cas Smithuijsen
directeur

Inhoud

9	<i>Bestuur en organisatie</i>
9	Bestuur
10	Automatisering
12	Promotie
12	Personeel
14	Externe bestuurders en medewerkers
16	Financiën
17	<i>Kennisverzameling en -beheer</i>
17	Bibliotheek
18	Resources for Cultural Policy in Europe (Recap)
18	Cultural Policy Research Online (CPRO)
19	De Groene-Boekman Scriptieprijs
20	Kunstprijzen in Nederland
20	Kroniek
20	Congresagenda
21	<i>Kennisontwikkeling en -verspreiding</i>
21	Kunstsociologie
22	Professionalisering
23	Kunst en economie
24	Kunstmanagement
24	Kunst- en cultuurbeleid
28	Cultuureducatie
30	Culturele diversiteit
30	Kunstkritiek
31	Beeldende kunst
32	Musea
33	Muziek
35	Film
37	<i>Bijlagen</i>
37	Publicaties medewerkers
38	Stage-, onderzoeks- en scriptiebegeleiding
39	Overige activiteiten medewerkers
41	Publicaties Boekmansichting en Stichting Boekmanstudies

Extracts from the Annual Report 2001

47	<i>The Organisation and the Board</i>
47	The Board
48	Personnel
49	<i>Collecting and storing Information</i>
49	Library
50	Resources for Cultural Policy in Europe (Recap)
50	Cultural Policy Research Online (CPRO)
51	Conference agenda
52	<i>Development and Dissemination of Information</i>
52	Sociology of art
53	Professionalisation
54	Art and the economy
55	Art management
55	Art and cultural policy
59	Cultural education
61	Cultural diversity
62	Art criticism
62	Visual arts
64	Museums
65	Music
66	Film
69	<i>Publications – a selection</i>
69	Books
72	Journal

Bestuur en organisatie

Bestuur

Ambities in de knel

In zijn advies over de Boekmanstichting (2000) constateerde de Raad voor Cultuur met instemming dat de stichting 'gestaag verder werkt aan de ontwikkeling van een dienstenpakket via databanken en internet'. Ook zag de Raad de noodzaak in van een rol van de stichting in het internationale kenniscircuit die hij honoreerde met een extra arbeidsplaats. Al snel bleek echter dat het consequent voortbouwen op het ict-traject alleen kan op basis van gerichte extra investeringen. Het bestuur werd met deze realiteit geconfronteerd toen het zijn ideeën rondom de nieuwe mogelijkheden van informatie-uitwisseling voorlegde aan vertegenwoordigers van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW), met wie het traditiegetrouw twee keer per jaar om de tafel zit. In een lijvige nota, getiteld *Actuele, verantwoorde, gedifferentieerde en goed gecommuniceerde informatie over Nederlands cultuurbeleid: een kostbare onderneming: overzicht noodzakelijke extra investeringen*

Boekmanstichting 2001-2004, uitte het bestuur de stellige overtuiging dat een intensievere inschakeling van het internet het effectief ter beschikking stellen van informatie over cultuurbeleid in binnen- en buitenland ten goede zou komen. De nota werd welwillend in ontvangst genomen, maar aangezien met de ict-investeringen geld is gemoeid, kreeg het bestuur te horen dat de kansen op verwezenlijking van de ambities voorlopig nihil waren. Immers, ten gevolge van de huidige subsidiesystematiek zijn relatief grote investeringen ten behoeve van verbetering van de organisatie volgens het ministerie alleen mogelijk op het moment dat alle subsidies *de jure* op de helling gaan, eens in de vier jaar. Een en ander zou dus moeten worden aangekaart in het kader van de nieuwe cultuurnotaperiode 2005-2008.

Ook de ambities met betrekking tot de huisvesting moesten in 2001 worden getemporiseerd. De collectie van de stichting omvat inmiddels meer dan 50.000 titels en daarmee is de bibliotheek ook naar omvang uniek in Europa. De huidige subsidierelatie met de overheid voorziet evenwel niet in een clause die iets regelt over de limitering van de hoeveelheid informatie die beschikbaar zou moeten zijn. De vraag vanuit de kring van gebruikers schrijft vooralsnog ondubbelzinnig voor om zowel compleet te zijn als actueel. Dat heeft ertoe geleid dat de bibliotheek nu zo langzaamcrand tot voorbij haar ultieme capaciteit is benut: zij moet verhuizen naar een etage lager in het pand. Technisch is dat goed mogelijk: onderzoek naar de bouwkundige staat van het pand leerde dat er aan Herengracht 415 nog wel wat kan worden verstouwd.

Hoe een kennis- en informatiecentrum verantwoord te runnen zonder uitzicht op extra investeringsmogelijkheden? Het bestuur wist voorlopig maar één manier om binnen de door Raad en regering uitgezette budgetgrenzen te overleven: op korte termijn de tering naar de nering zetten en op langere termijn te blijven zoeken naar investeringsmogelijkheden. Een en ander impliceerde ook het niet herbezetten van

optredende vacatures bij de wetenschappelijke staf. De inmiddels geëffectueerde personeelsbezuinigingen treffen in hoofdzaak het onderdeel literatuurstudie dat de stichting sinds jaar en dag verzorgt. De enige mogelijkheid om de output op dit terrein op peil te houden wordt voorlopig het binnenhalen van opdrachten. Ondanks deze ontwikkelingen denkt het bestuur niet aan het opgeven van zijn ambities. Het blijft zoeken naar mogelijkheden om ze vroeger of later te realiseren.

Bestuursmutaties

Het jaar 2001 bracht drie nieuwe bestuursleden. In overleg met de Raad voor Cultuur trad dr. Ton Brandenburg als opvolger van mr.drs. Atzo Nicolaï toe tot het bestuur. Drs. Vladimir Stissi nam de plaats in van Rob Sakko, die zijn bestuurstermijn op voordracht van de Stichting Nationaal Contact Monumenten ultimo 2000 had volgemaakt. In september startte mevrouw drs. Greetje van den Bergh als opvolgster van prof.dr. Peter Boorsma haar periode in het bestuur, na overleg met de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten. Het bestuur vergaderde drie keer; het dagelijks bestuur had daarnaast enkele bijeenkomsten, ook met drs. Th.H. Adams en dr. V. Bina van de Directie Algemeen Cultuurbeleid van het ministerie van OCenW.

Op 31 december 2001 was het bestuur als volgt samengesteld:

** dagelijks bestuur*

mevrouw dr. E. van Eijck van Heslinga, *voorzitter*;

mr. C. Waal, *vice-voorzitter, op voordracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten*;

F. van Koetsveld, *penningmeester, op voordracht van de Nederlandse Museumvereniging*.

** algemeen bestuur*

mevrouw drs. G. van den Bergh, *op voordracht van de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten*;

dr. A. Brandenburg, *op voordracht van de Raad voor Cultuur*;

mevrouw mr. G. Heevel, *op voordracht van de Kunstenbond FNV vakgroep K(unst)I(nformatie)E(n) M(edia)*;

A.J. Holvast, *op voordracht van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen*;

mevrouw drs. M. de Meijer, *op voordracht van het Interprovinciaal Overleg*;

drs. V. Stissi, *op voordracht van de Stichting Nationaal Contact Monumenten*.

Automatisering

Door de beperkte financiële middelen was het afgelopen jaar vooral een jaar van consolidatie. Soms met kunst- en vliegwerk kon de apparatuur blijven functioneren. Drie computers en een scanner moesten definitief worden vervangen. Door

veroudering van de software is de situatie zorgelijk geworden. Voor sommige software is zelfs geen externe ondersteuning meer te verkrijgen terwijl aansluiting van de modernste software op ons (verouderde) systeem niet mogelijk is. Ondanks deze tamelijk sombere situatie zijn er ook positieve ontwikkelingen geweest. Het wekelijks up-to-date houden van de site en het dagelijks bijwerken van de bibliotheekcatalogus worden kennelijk gewaardeerd, want het bezoek aan de site van de stichting neemt nog steeds toe.

Gemiddeld werd de site 2000 keer per maand bezocht. Deze bezoekers bekeken ieder zo'n 17 van de 150 pagina's. Dat leverde in het totaal meer dan 350.000 geraadpleegde pagina's op.

De drukst bezochte pagina is logischerwijze nog steeds de beginpagina, de laatste maanden gevolgd door de bibliotheekcatalogus die met een ruime verdubbeling van het bezoek de congrespagina van de tweede plaats heeft verdrongen.

Ook de *Cultural Policy Research Online*-pagina's werden steeds drukker bezocht en leverden een niet te verwaarlozen bijdrage aan de groei.

Bezoeken website maart 2000 - februari 2002

	beginpagina 2000	beginpagina 2001	bibliotheek 2000	bibliotheek 2001
maart	1022	854	311	363
april	797	780	221	457
mei	732	819	252	298
juni	522	901	136	287
juli	404	686	176	306
augustus	370	659	135	315
september	537	1171	252	825
oktober	741	1241	336	789
november	709	960	328	647
december	456	404	163	363
januari	702	1704	324	951
februari	825	1413	327	856
totaal	7817	11868	2961	6457

Promotie

Voor de kennismakingsbezoeken van studenten kunstbeleid en kunstmanagement meldt zich al jaren een aantal trouwe klanten. Dat is een goede zaak. Hoe eerder studenten bij de stichting over de drempel komen hoe beter. Dit jaar werd van deze service voor het eerst ook gebruik gemaakt door studenten van de vierjarige hbo-opleiding vrijetijdsmanagement aan de Hogeschool Holland in Diemen.

Niet alleen met onze bibliotheekcollectie worden studenten bediend. Er zijn ook een aantal titels uit het fonds van de Boekmanstichting/Stichting Boekmanstudies die de literatuurlijsten haalden en moesten worden bijgedrukt: *Nederlandse cinema wereldwijd* van Bart Hofstede, *Marketing van theater en andere kunsten* van Miranda Boorsma en *Cultuur tussen competentie en competitie*, het tweede deel uit de serie Toekomststudies Cultuur, een gezamenlijke uitgave van de Boekmanstichting en het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Met deze en andere boeken én met andere activiteiten zoals de bibliotheek, het *Boekmancahier* en de website worden ook de andere doelgroepen van de stichting bediend: beleidsmakers, bestuurders en politici; medewerkers van culturele instellingen en studenten, docenten en onderzoekers uit de doelgroep onderwijs en onderzoek

Personeel

Blijven, gaan en komen

Op 31 december kwam een einde aan de langdurige verbintenis tussen Hans van Dulken en de Boekmanstichting. De laatste jaren maakte hij studie van de overheids-subsidiëring op het terrein van toneel, film en monumentenzorg. Deze studie zal in de loop van 2002 worden gepubliceerd.

Ook Annemoon van Hemel verliet de Boekmanstichting einde 2001. Zij droeg in dat jaar bij aan de realisering van de internationale conferentie *A Must or A-Muse* en was daarnaast eindredacteur van het *Boekmancahier*. Die laatste taak werd overgenomen door externe krachten: Marieke van Driel van bureau Tekst/Support en Irene Groothedde.

Het contract met Erica Haffmans liep af op 1 oktober 2001. Per die datum aanvaardde zij het coördinatorschap van het landelijk geïnitieerde programma Actieplan Cultuurbereik in de gemeente Den Bosch. Zij was aangesteld als coördinator van de internationale conferentie *A Must or A-Muse* en vanaf 1 september 2000 in dienst bij de Boekmanstichting.

Al eerder had Eva Brinkman de stichting verlaten. De taken die zij verrichtte voor Recap (Resources for Cultural Policy in Europe) en CPRO (Cultural Policy Research Online) werden per 1 augustus overgenomen door Diane Dodd, de coördinator van het Europese netwerk voor documentalist en onderzoekers op het terrein van

cultuurbeleid, Circle (Cultural Information and Research Centres Liaison in Europe), ten behoeve waarvan de freelance overeenkomst met haar werd uitgebreid.

De freelance overeenkomst met mevrouw prof.dr. Nathalie Heinich, woonachtig te Parijs, werd voor het jaar 2001 verlengd. Zij bekleedt in de periode 2000-2002 de bijzondere leerstoel kunstsociologie, door de Boekmanstichting gevestigd aan de Universiteit van Amsterdam.

Tegen het einde van het jaar kon de Boekmanstichting Michèle Jacobs een tijdelijke aanstelling in het vooruitzicht stellen ten behoeve van het project *Schoonheid of herinnering*. Haar aanstelling werd mogelijk dankzij een subsidie van de Mondriaan Stichting en de Directie Cultureel Erfgoed van het ministerie van OCenW.

De personele bezetting was per 31 december 2001 als volgt:

directeur: dr. C. Smithuijsen (100 procent);
staf: drs. H. van Dulken (80 procent), mevrouw dr. T. Gubbels (60 procent), mevrouw I. van Hamersveld (80 procent), mevrouw drs. A. van Hemel (70 procent), mevrouw drs. S. Hoogervorst (100 procent), drs. A. Nuchelmans (70 procent);
bibliotheek: mevrouw J. Dekker-Retel (50 procent), drs. J. van der Leden (80 procent), mevrouw S. Leefsma (80 procent), mevrouw M. Lindhout (80 procent), mevrouw M. Nooijen (80 procent);
systeembeheer: G. de Bruin (80 procent), A. Nuchelmans (10 procent);
secretariaat: mevrouw E. Andrea (60 procent), mevrouw M. Barnier-Spee (40 procent); mevrouw M. van Splunter (100 procent).

Een aantal stafleden is betrokken bij het *Boekmancahier*. Zitting in de redactie hadden Truus Gubbels, Ineke van Hamersveld, Annemoon van Hemel en Sanne Hoogervorst. Truus Gubbels was verantwoordelijk voor de rubrieken Boeken, Signalementen en Dossier. Sanne Hoogervorst en Annemoon van Hemel waren redactieleden zonder portefeuille. Hoofredacteur van het *Boekmancahier* was Ineke van Hamersveld; redactiesecretaris was Mies van Splunter.

De bibliotheekmedewerkers Saskia Leefsma, Jack van der Leden, Marike Lindhout en Mieke Nooijen verzorgden de rubriek Signalementen. Zij waren ook verantwoordelijk voor het opsporen van de literatuur – boeken, rapporten en artikelen van een zekere lengte en relevantie – voor de rubriek Dossier. Deze rubriek is altijd gekoppeld aan het hoofdthema van het *Boekmancahier*.

Overlegstructuur

De medewerkers van Boekmanstichting zijn van oudsher met elkaar verbonden in een uiterst eenvoudige overlegstructuur. Eens per twee maanden komen alle personeelsleden in ‘de grote staf’ samen en worden elementaire zaken als informatieuitwisseling, collectieve personele aangelegenheden en de algehele

voortgang besproken. Dan is er een bibliotheekoverleg, een kleine staf voor de wetenschappelijke medewerkers, geregeld redactioneel overleg rondom het *Boekmancahier* en een min of meer permanente overlegsituatie op het secretariaat. Om iets meer verband in het overlegwezen te krijgen en de directeur te verlossen uit zijn eenzaam zelf-overleg is in 2001 de 'dwarsstaf' als een managementteam gelanceerd. In de dwarsstaf komen de directeur, het hoofd bibliotheek, het hoofd secretariaat, de hoofdredacteur van het *Boekmancahier*, de medewerker communicatie en de systeembeheerder samen om de directie te adviseren over financiële, personele en organisatorische aangelegenheden. Officieel hebben de uitspraken van de dwarsstaf een adviserend karakter, maar ze wegen zwaar bij de beslissingen die de directie uiteindelijk neemt. De invoering van de dwarsstaf heeft een meer in de organisatie verankerde en snellere besluitvorming op directieniveau teweeggebracht. Het heeft er ook toe geleid dat de grote staf zijn overleg- en controlefunctie in een minder frequent vergaderschema kan waarmaken.

Externe bestuurders en medewerkers

Voor meerdere projecten en activiteiten staan verschillende mensen de vaste medewerkers met raad en daad terzijde.

Boekmanleerstoel Kunstsociologie

Het curatorium van de leerstoel werd gevormd door de voorziter van het bestuur van de Boekmanstichting dr. Els van Eijck van Heslinga; prof.dr. Johan Goudsblom, emeritus hoogleraar Sociologie aan de Universiteit van Amsterdam; prof.dr. Bram Kempers, hoogleraar Kunstsociologie aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam en prof.dr. Nio Wilterdink, hoogleraar Cultuursociologie bij de afdeling Sociologie/Antropologie van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam.

De Groene-Boekman Scriptieprijs

De *De Groene-Boekman Scriptieprijs* wordt toegekend door een onafhankelijke jury. Het bestuur van de Boekmanstichting benoemt deze jaarlijks. De jury voor de *De Groene-Boekman Scriptieprijs 2000* bestond uit: prof.dr. Lisa Kuitert, hoogleraar Boekwetenschap bij de Faculteit der Geesteswetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam; dr. Lutgard Mutsaers, universitair docent *popular music studies* bij het Instituut voor Kunstgeschiedenis en Muziekwetenschap van de Faculteit der Letteren aan de Universiteit Utrecht; drs. Marja Pruis, freelance medewerkster bij *De Groene Amsterdammer*; mr.dr. Tjeerd Schiphof, universitair docent bij de opleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen van de Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam; drs. Rudi de Vries, universitair docent bij de opleiding Kunst en Kunstbeleid van de Faculteit der Letteren en bij de Faculteit Bedrijfskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen; prof.dr. Nio Wilterdink, hoogleraar Cultuursociologie bij de afdeling Sociologie/Antropologie van de Faculteit

der Maatschappij- en Gedragswetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Lutgard Mutsaers was voorzitter van de jury.

Bestanden Kunstprijzen en lopend onderzoek Nederland

Drs. Elsbeth van Orsouw inventariseerde en actualiseerde gegevens over nieuwe en reeds bestaande kunstprijzen voor de vierde editie van de database *Kunstprijzen in Nederland*, die in 2002 zal verschijnen. Daarnaast verzamelde zij gegevens over lopend onderzoek in Nederland op het werkterrein van de Boekmanstichting voor het databestand van *Cultural Policy Research Online* (CPRO).

Boekmancahier

De redactie van het *Boekmancahier* bestond uit zeven externe leden, te weten de nieuwe-mediadeskundige Cathy Brickwood (coördinator Virtueel Platform), de econometrist Mars Cramer (met emeritaat), de sociologen Bart Hofstede (voorzitter en directeur Nederlands Instituut voor Filmeducatie), de literatuurwetenschapper Yolanda Jansen (Rotterdam 2001), Hans Mommaas (universitair hoofddocent Vrijtijdwetenschappen van de Katholieke Universiteit Brabant), de econoom Frank van Puffelen en Iris Steen, stafmedewerker Historische Projecten van de Provincie Vlaams-Brabant.

De eindredactie van het *Boekmancahier* lag in handen van Marieke van Driel van Tekst/Support in Amsterdam. Zij werd terzijde gestaan door Andrea Voigt van Tekst/Support (nummer 49). De kopij werd gecorrigeerd door Pieter Conijn. De vormgeving van het *Boekmancahier* werd verzorgd door Hannie Pijnappels te Amsterdam, de opmaak door Arie den Dulk van bureau Tekstueel uit Alkmaar. De samenvattingen zijn in het Engels vertaald door Wendie Shaffer van Shaffer's English te Amsterdam (nummer 47 en 48), Jean Vaughan, Amsterdam (nummer 48) en Lia Fletcher-Pot, Utrecht (nummers 49 en 50). Het *Boekmancahier* werd gedrukt door Krips te Meppel.

De redactieraad van het *Boekmancahier*, benoemd door het bestuur van de Boekmanstichting, bestond uit Els Baeten (Vlaams Theater Instituut, tot en met nummer 47), Ton Bevers (Erasmus Universiteit Rotterdam, tot en met nummer 47), Carry van Lakerveld (Culture & Context, tot en met nummer 47) en Carmelita Serkei (Stichting Allochtonen Omroep).

Schoonheid of herinnering

Aan het project *Schoonheid of herinnering*, over de presentatie van geschiedenis in musea, is Michèle C.D. Jacobs verbonden. Zij studeerde geschiedenis aan het John Abbott College in Montreal en aan de Hogeschool van Amsterdam en museologie aan de Reinwardt Academie in Amsterdam. Zij is tevens redactielid van de *Museumkr@nt* en bestuurslid van Historisch Platform.

Thesaurus bibliotheek

De vertaling van de thesaurus voor de bibliotheek en Recap (Resources for Cultural Policy in Europe) kwam tot stand door het bureau 'Engelse taal service' van Jean Vaughan.

Circle

Op freelance basis verzorgt Diane Dodd het Circle-secretariaat (Cultural Information and Research Centres Liaison in Europe). Ook coördineert zij de internationale databank voor lopend onderzoek CPRO en het samenwerkingsverband Recap (Resources for Cultural Policy in Europe).

Financiën

In 2001 verzorgde Berk Accountants en Belastingadviseurs Amsterdam de financiële administratie van de Boekmanstichting. Door een consequent vasthouden aan bezuinigingsdoelstellingen, onvermijdelijk geworden door een omvangrijk negatief resultaat op de jaarrekening 2000, kon de stichting sinds lange tijd een financieel jaar afsluiten met een exploitatie-overschot.

Kennisverzameling en -beheer

Bibliotheek

Collectie en aanwinsten

Eind 2001 stonden er 27.904 banden op de plank en waren er 53.426 titels van boeken, tijdschriftartikelen, digitale documenten en dossiers uitgebreid (voorzien van annotatie) beschreven in de catalogus. In totaal zijn er 1999 nieuwe titels in de catalogus opgenomen; de digitale aanwinsten groeiden van 58 in het eerste jaar (2000) van digitale opslag naar 251 documenten. De bibliotheekmedewerkers legden 13 maal een nieuw knipseldossier aan. Hiermee kwam het aantal dossiers over actuele onderwerpen, geknipt uit dag- en weekbladen op 151.

Het aantal gebonden jaargangen van tijdschriften nam toe met 36 naar 1181 banden. Het aantal periodieken (tijdschriften, jaarverslagen en kamerstukken) steeg met 48 naar 864. Het aantal lopende tijdschriftabonnementen nam met 20 toe tot 154.

Naast maandelijkse overzichten van de aanwinsten op internet verschenen er vier afleveringen van de *Aanwinstendisk* met een kwartaaloverzicht. De abonnees zijn op de hoogte gebracht van het feit dat vanaf november 2002 de aanwinsten alleen via internet zullen worden gepubliceerd. Voor abonnees zonder toegang tot het web blijft de kwartaaluitgave van de aanwinsten voorlopige op diskette – op verzoek – beschikbaar.

Om de collectie te raadplegen heeft het publiek vier catalogusstations tot zijn beschikking. Het kan hier zonder veel begeleiding goed mee overweg. Ook wordt de catalogus in toenemende mate via internet geraadpleegd. In 2001 werd gemiddeld 442 maal per maand op een van de bibliotheekpagina's op de website geklikt. In vergelijking met het jaar hiervoor is dit met 257 toegenomen.

Gebruikers

De bibliotheek wordt bezocht door studenten, docenten, onderzoekers, kunstenaars, managers en andere medewerkers van kunstinstellingen alsook – in mindere mate – door beleidsmakers en bestuurders. In samenwerking met onderwijsinstellingen (hbo en universiteit) gaf de bibliotheek negen maal een introductie tot het gebruik van de catalogus en de bibliotheek.

In 2001 bedroeg het aantal externe gebruikers 2421 (2253 in 2000), die samen 5325 (4765 in 2000) publicaties leenden. Medewerkers van de Boekmanstichting leenden 1066 publicaties.

Boekmancahier

In samenwerking met de redactie van het *Boekmancahier* verzorgen de bibliotheekmedewerkers de rubriek Signalementen en de rubriek Dossier. Beide zijn opgezet om de collectie onder de aandacht te brengen van lezers van het tijdschrift. In Signalementen wordt een aantal recente publicaties en doctoraalscripties

samengevat; in Dossier wordt een thema belicht en van een geannoteerde literatuurlijst voorzien.

Samenwerking

In augustus 2001 zocht de bibliotheek aansluiting bij het samenwerkingsverband van Amsterdamse bibliotheken, Adamnet (www.adamnet.nl), vooralsnog kosteloos als waarnemer.

De bibliotheek werkt samen met een aantal verwante documentatiecentra in Europa onder de noemer Recap, Resources for Cultural Policy in Europe.

Resources for Cultural Policy in Europe (Recap)

De Boekmanstichting coördineert Recap, Resources for Cultural Policy in Europe. Recap is een samenwerkingsverband van Europese documentatiecentra op het gebied van kunst- en cultuurbeleid. Recap stelt zich ten doel om informatie en documentatie uit te wisselen, de samenwerking tussen de centra in verschillende Europese landen te verbeteren, expertise te ontwikkelen op het gebied van systemen die de internationale toegang tot informatie mogelijk maken en om de diverse documentatiecollecties te ontsluiten.

Een website – www.recap.nl – vormt het platform voor de activiteiten van Recap. Behalve informatie over het project, de laatste ontwikkelingen binnen Recap en een mailinglist, krijgt de bezoeker informatie over de partnerorganisaties en toegang tot de online catalogi voor zover die beschikbaar zijn.

De belangrijkste partners in 2001 waren: Kulturdokumentation uit Wenen; Kulturpolitische Gesellschaft uit Bonn; Fondazione Fitzcarraldo uit Turijn en Culturelink uit Zagreb.

Deze partners kwamen in maart 2001 één maal voor overleg bij elkaar. Onder meer werden afspraken gemaakt over een subsidieverzoek bij de Europese Unie binnen het EU-programma Cultuur 2000. Het betrof het faciliteren van virtuele informatievoorziening op nationaal en Europees niveau ten behoeve van beleidsmakers, onderzoekers en mensen uit het veld. De ontwikkeling van een meertalige thesaurus maakte deel uit van het project. Zowel de Nederlandse editie als de Engelse vertaling zijn in 2001 als testversie voltooid. Het subsidieverzoek werd in november 2001 afgewezen, met als gevolg dat de ambities en activiteiten van Recap op een lager plan zijn komen te staan.

Cultural Policy Research Online (CPRO)

Begin 2001 werd CPRO operationeel. De internationale databank voor lopend onderzoek op het terrein van kunst, cultuur en beleid is ingericht volgens het Adlib-systeem dat in de bibliotheek wordt gebruikt. Een collectie van inmiddels meer dan 500 onderzoeksprojecten, ondernomen door onderzoekers afkomstig van een groot aantal verschillende landen, is via vele ingangen te vinden en te categoriseren. Er

kan ook op land worden gezocht, waardoor het aandeel van Nederland binnen de internationale onderzoekswereld herkenbaar blijft. Het adres van de website: www.recap.nl of via www.boekman.nl.

De Groene-Boekman Scriptieprijs

Sinds 1989 reikt de Boekmanstichting jaarlijks een prijs uit voor de beste scriptie geschreven door een student aan een Nederlandse universiteit of hogeschool. In 2001 werd dit voor het tweede keer gedaan in samenwerking met opinieweekblad *De Groene Amsterdammer*. De prijs bestaat uit een geldbedrag (4000 gulden), een artikel in *De Groene Amsterdammer* en publicatie van de scriptie onder auspiciën van de Boekmanstichting.

Naar de *De Groene-Boekman Scriptieprijs 2000* dongen 49 scripties mee. Uit dit totaal selecteerden de stafmedewerkers van de Boekmanstichting negen scripties die aan de jury werden voorgelegd. Na de juryvergadering bleven twee scripties over die in aanmerking kwamen voor de prijs. De individuele beoordeling van de juryleden werd op een rij gezet zodat de juryleden op basis van dit overzicht tot een afgewogen keuze konden komen. Uiteindelijk koos de jury voor de scriptie *Musea & geld: een bestuurskundig onderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van elementen uit het Amerikaanse financieringsmodel voor musea in Nederland* van de hand van Philip Tijsma. In zijn scriptie doet Tijsma de Nederlandse musea een handreiking hoe zij, met hun Amerikaanse equivalenten als voorbeeld, meer financiering uit particuliere bronnen kunnen betrekken. Carolien van den Akker kreeg voor haar scriptie *Van tentoonstelling tot canon: de betekenis van tentoonstellingen voor de constituerende van de kunsthistorische canon: casus: Sonderbundausstellung Keulen 1912* een eervolle vermelding.

Op donderdag 14 juni werd de prijs door Rik van Koetsveld, zakelijk directeur van museum Het Mauritshuis in Den Haag en lid van het bestuur van de Boekmanstichting, aan de winnaar overhandigd. Tijsma is de tiende winnaar van de door de Boekmanstichting uitgereikte scriptieprijs. De begeleidster van de scriptie, Marijke Mossink, hield bij de uitreiking een toespraak over de totstandkoming van de scriptie. Gary Schwartz, kenner van zowel de Nederlandse als de Amerikaanse museumwereld, belichtte de schaduwzijden van de particuliere financiering van Amerikaanse musea aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden.

In *De Groene Amsterdammer* van 30 juni 2001 verscheen een artikel van Philip Tijsma getiteld 'Dineren onder de Nachtwacht', waarvoor hij een aantal aspecten uit zijn scriptie distilleerde. In september 2001 zegde de Mondriaan Stichting toe 5000 gulden bij te dragen aan publicatie van de bewerking van de winnende scriptie. De publicatie zal in 2002 worden gepresenteerd.

De plannen voor publicatie van de scriptie van de vorige prijswinnaar – Mélanie van der Hoorn – konden helaas geen doorgang vinden. De Boekmanstichting had op zich genomen het project kostendekkend te maken, wat niet is gelukt.

Kunstprijzen in Nederland

De derde editie van het databestand *Kunstprijzen in Nederland* verscheen in september 2000. Sindsdien is gewerkt aan het verzamelen van informatie over nieuwe prijzen en aan het actualiseren van gegevens van reeds opgenomen kunstprijzen. Dat zal resulteren in een vierde bijgewerkte versie van het databestand dat – opnieuw op cd-rom – medio 2002 zal verschijnen.

Kroniek

De Kroniek maakt deel uit van de website van de stichting. Wekelijks wordt die pagina aangevuld met recente informatie over belangrijke gebeurtenissen op het terrein van kunst- en cultuurbeleid in Nederland. In dat bestand kan op woord worden gezocht zodat het ook een naslagfunctie krijgt waar feitelijkheden kunnen worden gecheckt.

Congresagenda

Deze agenda betreft nationale en internationale congressen, symposia, debatten en lezingen over kunst- en cultuurbeleid. Wekelijks worden nieuwe gegevens toegevoegd en verouderde data verwijderd. Waar mogelijk – en bij de meeste congressen is dat inmiddels het geval – worden links gemaakt naar de websites van organiserende instanties.

Kennisontwikkeling en -verspreiding

Kunstsociologie

Boekmanleerstoel Kunstsociologie

Nathalie Heinrich verzorgde voor studenten Culturele studies en Sociale wetenschappen in mei vier colleges aan de Universiteit van Amsterdam in het kader van het project 'Cultuurbeleid, theorie en beroepspraktijk' van Dos Elshout. De colleges waren een algemene introductie in de thema's en methoden van de kunstsociologie en de wijze waarop verschillende generaties kunstsociologen zich daarmee bezighielden. Nathalie Heinrich besteedde aandacht aan de verschillende (kwantitatief en kwalitatief) sociaal-wetenschappelijke benaderingen van de receptie van kunst, diverse sociologische opvattingen over de rol van bemiddelaars in de kunstwereld en de uiteenlopende visies van sociologen op de materiële en mentale condities voor de productie van kunst. Heinrich publiceerde in november bij La Découverte in Parijs, *La sociologie de l'art*. Dat boek, gebaseerd op de colleges, biedt een handzaam overzicht van de stand van zaken in de kunstsociologie.

Een gesprek over Van Gogh

Op 8 maart vond bij de Boekmanstichting een geanimeerde multidisciplinaire discussie plaats tussen wetenschappers en kunstenaars onder leiding van journalist en schrijver Michaël Zeeman over het boek *The Glory of Van Gogh*. Nathalie Heinrich laat in haar boek over de receptie van Vincent van Gogh zien hoe de verering van de in haar ogen eerste held van de moderne kunst de godsdiensthistorische en godsdienstsociologische interesse voor martelaarschap en pelgrimage, de economische ontwikkelingen op de kunstmarkt, de psychologische belangstelling voor deviant gedrag en de hagiografische betrokkenheid op bewondering, samenkomen. Van Gogh belichaamde, aldus Heinrich, een nieuw model van kunstenaarschap, de *peintre maudit*, waardoor de status van kunst en de wijze waarop kunstenaars – voor hem en na hem – beoordeeld werden, veranderden. Deelnemers aan het gesprek, die elk vanuit hun discipline een stelling aan Heinrich voorlegden, waren de schrijfster en filosoof Joke Hermsen, de kunsthistorici Dario Gamboni en Louis van Tilborgh, de kunstsociologen Bram Kempers en Cas Smithuijsen, de theoloog Sijbolt Noorda en de filosoof Kees Vuyk. De organisatie was in handen van Truus Gubbels. Het ligt in de bedoeling om de resultaten van dit gesprek te gebruiken voor een symposium of workshop waarin het begrip 'artistic fame', een terugkerend thema in het werk van Heinrich, tegen het licht wordt gehouden.

Voorbereiding activiteiten 2002

Tijdens het verblijf van Nathalie Heinrich in Nederland werd met dr. Susanne Janssen van de Erasmus Universiteit Rotterdam en prof.dr. Lisa Kuitert van de Universiteit van Amsterdam een begin gemaakt met de voorbereidingen voor een workshop over de sociaal-economische condities van het schrijverschap eind twintigste, begin eenentwintigste eeuw. Op basis van publicaties van Nathalie Heinrich, onder andere

over het zelfbeeld van auteurs en de invloed van het winnen van prijzen op het schrijverschap, is het doel van de workshop een actuele stand van zaken te geven van onderzoek over dit thema. De workshop zal worden gehouden in 2002, het laatste jaar van Heinrichs hoogleraarschap aan de Universiteit van Amsterdam. Ook werden – in samenwerking met de Amsterdam University Press, Maison Descartes en de Erasmus Universiteit Rotterdam – plannen ontwikkeld voor de publicatie van een Nederlandstalige bundel met essays van Nathalie Heinrich, die in 2002 zal uitkomen.

De kunstsociologie van Nathalie Heinrich in *Boekmancahier* 48

Nathalie Heinrich presenteerde haar theoretisch-methodologische programma voor kunstsociologisch onderzoek in een openbare lezing getiteld 'What is an artistic event?' die is afgedrukt in *Boekmancahier* 44. Dit vormde het startschot voor een reeks artikelen over de kunstsociologische opvattingen van Heinrich. In 2001 verscheen een bijdrage van Jan Marontate, hoogleraar aan de Department of Sociology and Anthropology van Arcadia University in Wolfville, Nova Scotia, Canada. Zij plaatste het oeuvre van Heinrich in de context van sociologendebatten in het Parijs van de jaren zeventig en tachtig. Diana Crane, hoogleraar aan de University of Pennsylvania, School of Arts and Sciences, wijst op de overeenkomsten in het werk van Howard Becker en Nathalie Heinrich: de betekenis van kunstwerken is vervat in de conventies die zijn gebruikt om die kunstwerken te creëren. De kunsthistoricus Evert van Uitert (met emeritaat) tot slot bepeit in een column een andere weg: zijn onderzoek, beginnend bij kunstwerken en kunstenaars, leidt tot verhalen die van een betekenisvolle context moeten worden voorzien.

Professionalisering

Schrijvers en beeldende kunstenaars in de negentiende eeuw

Lange tijd hebben wetenschappers en kunstliefhebbers de negentiende eeuw beschouwd als een langzame aanloop vanuit een hopeloos dieptepunt – de achttiende eeuw – naar een nieuw hoogtepunt sinds de Hollandse zeventiende eeuw: het impressionisme. Dit standpunt spreekt nog steeds uit het befaamd geworden boek van Harrison en Cynthia White: *Canvases and Careers*, voor *Boekmancahier* 47 herlezen door Mirjam Westen, conservator van het Museum voor Moderne Kunst Arnhem. Inmiddels is de negentiende eeuw een geliefd onderzoeksterrein zoals blijkt uit de geannoteerde literatuur die is opgenomen in de rubriek Dossier van *Boekmancahier* 47 over literaire auteurs en beeldende kunstenaars in de negentiende eeuw. Truus Gubbels, die de inleiding op dit dossier bewerkte en vertaalde (oorspronkelijke tekst is van Nathalie Heinrich), stelt dat het nauwelijks meer mogelijk is onderzoek te doen naar kunstenaars in negentiende eeuw zonder oog te hebben voor de sociaal-economische en institutionele context van hun werk. Voorbeelden van dit type onderzoek zijn opgenomen in *Boekmancahier* 47 en 50. Zo schrijven Lisa Kuitert en Ton van Kalmthout in *Boekmancahier* 47 over de positie van de literaire auteur.

Volgens Kuitert, hoogleraar Boekwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, is deze aan het begin van de negentiende eeuw nog vooral liefhebber; aan het eind van die eeuw is hij als gevolg van een verbeterde rechtspositie en onder invloed van de leersrevolutie en commercialisering van de boekhandel getransformeerd tot een marktgerichte beroepsschrijver. Na 1875, als een zelfbewuste generatie literatoren opstaat, zijn het de schrijvers zelf die zich inzetten voor de verbetering van hun materiële belangen, aldus Van Kalmthout, als onderzoeker verbonden aan het Rudolf Agricola Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen.

Beeldend kunstenaars genoten al langer een beroepsstatus, zo blijkt onder meer uit de bijdragen van Annemieke Hoogenboom, Nathalie Heinich en Dani Cuypers. Volgens Annemieke Hoogenboom, universitair docent aan het Instituut Kunstgeschiedenis en Muziekwetenschap van de Universiteit Utrecht, in *Boekmancahier* 47, was kunstenaar-zijn een financieel aantrekkelijk beroep, al suggereerde de mythe van de kunstenaar als levend in armoede iets anders. Het aantal kunstenaars nam echter explosief toe, ook in Frankrijk zoals in datzelfde *Boekmancahier* naar voren komt uit de bijdrage van Nathalie Heinich, onderzoekster bij het Centre National de la Recherche Scientifique in Parijs. Heinich verklaart de explosieve groei onder meer uit de hoger geworden status van schilders, toegenomen expositiemogelijkheden en een liberaler toelatingsbeleid op de kunstacademie.

Veel onderzoek naar de Franse negentiende-eeuwse kunstwereld is gebaseerd op vooronderstellingen, aldus Dani Cuypers, kunsthistorica en promovenda, in *Boekmancahier* 50. Een ervan is dat de kunstwereld aanvankelijk werd gedomineerd door de Académie des Beaux-Arts met zijn Salons en langzamerhand werd overgenomen door handelaren en kunstcritici. Meer inzicht, stelt Cuypers, is te verwerven door in onderzoek het accent te leggen op continuïteit in plaats van op breukvlakken, op de gehele kunstwereld in plaats van op een fragment.

Kunst en economie

Hightlights culturele economie

Na zijn literatuurstudie *Culturele economie in de lage landen* boog econoom en marketingdeskundige Frank van Puffelen zich over de ‘internationale hitlijst’ van publicaties van cultureel economen. In samenwerking met cultureel-economen van naam – onder anderen Ruth Towse, Marc Schuster, David Throsby en Bruno Frey – stelde Van Puffelen een lijst samen van boeken en artikelen die tot het beste behoren dat cultureel economen te bieden hebben. Welke thema’s snijden ze daarin aan en tot welke inzichten komen zij? Deze vragen waren uitgangspunt voor een omvangrijk essay met als werktitel ‘De worsteling van economen met de kunsten’. Deze tekst is inmiddels bewerkt tot een artikel voor het *Boekmancahier* dat in 2002 zal verschijnen.

Kunstmanagement

Carel Birnielezingen

In Nederland speelde Carel Birnie een voortrekkersrol op het gebied van kunstmanagement. Birnie was directeur van het Nederlands Dans Theater en cultureel ondernemer. Om die reden draagt de jaarlijkse lezing, georganiseerd door de afdeling Kunst- en Cultuurwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam, over kunstmanagement zijn naam: de Carel Birnielezing. De lezing is bedoeld als een stand van zaken op het terrein van kunstmanagement in een van de kunstsectoren. De eerste lezing werd gegeven door Paul van Oort, directeur van de Stichting Schiedamse Theaters. Hans Onno van den Berg schetste de exemplarische betekenis van Carel Birnie voor het kunstmanagement. Beide lezingen zijn afgedrukt in *Boekmancahier* 47.

Enkele van Birnies kwaliteiten suggereren een model voor succesvol kunstmanagement: hij had een duidelijke visie in welke richting zijn dansgezelschap zich moest ontwikkelen (de wereldtop), stemde zijn personeelsbeleid daarop af, koesterde een brede opvatting van marketing (niet in de verdunde betekenis van publiciteit), was financieel ondernemer (leunde niet uitsluitend op subsidies) en was de baas. Paul van Oort verzet zich niet tegen financieel ondernemerschap, maar meent dat de balans te ver is doorgeslagen: het dictaat van de economie moet worden gebroken ten gunste van de ideologie 'Theater moet'.

Kunst- en cultuurbeleid

Boekmancahier 50: het Thorbecke-adagium

Tijdens een kamerdebat in 1862 liet de staatsman en rechtsgeleerde Johan Rudolf Thorbecke (1798-1872) zich en passant ontvallen dat hij kunst niet als een regeringszaak beschouwde. Hij voegde er onmiddellijk aan toe: 'De regering is geen oordeelaar van wetenschap en kunst'. Deze uitspraak, in de wandelgangen het Thorbecke-adagium genoemd, heeft sindsdien in cultuurpolitieke kringen blijvend voor beroering gezorgd. Wessel Krul, hoogleraar Cultuurgeschiedenis van de moderne tijd aan de Rijksuniversiteit Groningen en directeur van de Onderzoekschool Rudolf Agricola, stelt in *Boekmancahier* 50 dat de uitspraak van Thorbecke, zoals veel van zijn uitspraken, een gelegenheidsargument was. Hij beschouwde niets-doen in de cultuurpolitiek als een vorm van interventie. In beginsel moest de staat kunst en wetenschap bevorderen en hij kon dat het beste doen door onthouding van financiële steun. Dit streven naar staatsonthouding kwam voort uit de overtuiging dat subsidiëring van de kunsten tot gemakzucht bij de kunstenaars zou leiden en daardoor tot verarming van de kunst. Na het overlijden van Thorbecke was het adagium geen uitgangspunt van beleid meer, aldus Krul.

De historicus Roel Pots is een andere mening toegedaan. Hij meent dat het adagium juist een steeds grotere rol in de Nederlandse cultuurpolitiek is gaan spelen. Na de Tweede Wereldoorlog worden de twee bestanddelen van het adagium – voorwaardenscheppen en niet-oordelen – zelfs uitgangspunt van beleid. Het

voorwaardenscheppende element leidt tot de opzet van een culturele infrastructuur, niet-oordelen tot de instelling van de Raad voor de Kunst die in 1995 is opgegaan in de huidige Raad voor Cultuur. Tjeerd Schiphof, universitair docent Kunst- en Cultuurwetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, wijst erop dat 'Thorbecke' met het in werking treden van de Wet op het specifiek cultuurbeleid in 1993 zelfs stevig is verankerd in recht en regelgeving.

De combinatie van feitelijke betrokkenheid en inhoudelijke afstand van de overheid schept in de praktijk onduidelijkheid. Die onduidelijkheid is af te lezen aan de dilemma's waar de Raad voor Cultuur zich voor geplaatst ziet. Volgens publicist Paul Kuypers, lid van de Raad van Advies van Kunsten '92, zijn die dilemma's het gevolg van twee vormen van advisering die de Raad combineert: beleidsadvisering en instellingsbeoordeling. Die combinatie vloeit voort uit een keuze, door overheid en Raad, van het model van integrale beleidsvoering. Hij meent zelfs dat de instellingsbeoordeling moet worden losgelaten. Cas Smithuijsen, in zijn inleiding op het Dossier, gewijd aan meningen over de positie van de Raad voor de Kunst (v.a. 1961-1995) en de Raad voor Cultuur (1995-2001), constateert mét Kuypers dat de Raad zich ten onrechte fixeert op de instellingsbeoordeling. Dit gaat ten koste van de broodnodige beleidsadvisering. De boeken, rapporten en artikelen over het ontstaan, de opzet en functie van zowel de Raad voor de Kunst als de Raad voor Cultuur zijn voor de rubriek Dossier geselecteerd door Jack van der Leden, Saskia Leefsma, Marike Lindhout en Mieke Nooijen.

Tjeu Strous, hoofd Beleid van de Rotterdamse Kunststichting, beschrijft de ervaring die in Rotterdam is opgedaan met de opstelling van een cultuurprofiel. De instellingsbeoordeling van de Raad voor Cultuur, stelt Strous, staat onder druk. Niet alle instellingen zouden tegelijkertijd met een vaste regelmaat van vier jaar beoordeeld moeten worden.

Kunst voor wie? Cultuur, beleid en toekomst

Op 8 juni vond in Frascati te Amsterdam een discussie plaats onder leiding van Els van Eijck van Heslinga, voorzitter van het bestuur de Boekmanstichting, tussen de fractievoorzitters van het tweede paarse kabinet: Ad Melkert (PvdA), Hans Dijkstal (VVD) en Thom de Graaf (D66). Het debat was gebaseerd op drie scenario's over de toekomst van het cultuurbereik die Andries van den Broek en Jos de Haan, onderzoekers van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), hebben geschetst in het boek *Cultuur tussen competentie en competitie*. Deze publicatie is in 2000 uitgegeven door de Boekmanstichting in samenwerking met het SCP. Voorafgaand aan de discussie werden in de Rubriek 'Tegenspraak' van *NRC Handelsblad* een samenvatting van de scenario's gegeven met de bedoeling dat de bewindslieden daarop in de krant zouden reageren. De artikelen van de fractievoorzitters werden op 10 mei, 17 mei en 31 mei gepubliceerd. Er volgde ook nog een reactie van GroenLinks en het CDA (in *NRC Handelsblad* op 7 juni) en er ontstond zich een levendige discussie op de door de krant geopende website waarop eenieder die zich daartoe geroepen voelde kon reageren op de statments van de bewindslieden.

Voorafgaand aan het debat deed Paul Schnabel, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, een boekje open over feiten en trends in het cultuurbereik en schetste een 'doemscenario' van afnemende cultuurconsumptie afgaande op het bezoek aan de erkende instellingen. Een scenario dat door alle fractievoorzitters werd verworpen. Volgens Melkert moet er geen onderscheid worden gemaakt tussen hoge en lage cultuur en wordt in dat scenario de dynamiek miskent die cultuur eigen is en niet in cijfers is te vatten. Dijkstal benadrukte dat het de afgelopen decennia alleen maar beter gaat met de cultuur en dat nog meer vrijheid (en markt) nog betere kunst op zou leveren. De Graaf hield een pleidooi voor het bevorderen van kwaliteit en in dat kader een scheiding van de subsidiëring van kunstbeleid en publieksbeleid. De organisatie van de artikelenreeks in *NRC Handelsblad* was in handen van Werna Oosterbaan Martinus en Mark Kranenburg; het debat werd georganiseerd door Andries van den Broek, Truus Gubbels en Cas Smithuijsen.

Sanering van de subsidiëring

In het verslagjaar heeft Hans van Dulken gewerkt aan de definitieve versie van zijn literatuuronderzoek naar het subsidiebeleid van de rijksoverheid op het terrein van monumentenzorg, film en theater. Hij liet zich daarbij adviseren door deskundigen op de verschillende beleidsdomeinen. Het boek verschijnt in 2002. Voor de publicatie van deze versie heeft de stichting subsidie ontvangen van het ministerie van OCenW.

Reader kunstbeleid/Expertmeeting kunstonderwijs

Nadat in samenwerking met docenten kunstbeleid en kunstmanagement een begin werd gemaakt met de inhoudelijke voorstellen voor de samenstelling van een reader over kunstbeleid, overheid en markt, als vervolg op de readers die begin jaren negentig waren verschenen, is dit project door gebrek aan menskracht voorlopig stopgezet. In plaats daarvan is gekozen voor het opnieuw leven inblazen van de Contactdag Kunstonderwijs. Docenten van verschillende opleidingen voor culturele studies en kunstbeleid en kunstmanagement zullen worden betrokken bij een *expertmeeting* over de inhoud van de opleidingen in relatie tot de eisen van de praktijk.

Civil Society and Cultural Policy in Europe

Met steun van de Raad van Europa, de Europese Culturele Stichting en het Phare Fiesta- programma deed de Poolse sociologe Dorota Ilczuk, als assistent-professor Economy verbonden aan de Jagiellonian Universiteit in Kraków, onderzoek naar de mogelijkheid om vanuit het cultuurbeleid financiële en organiserende bijdragen vanuit private bronnen te realiseren.

In een vergelijkende studie met als titel *Cultural Citizenship: Civil Society and Cultural Policy in Europe* analyseert Ilczuk in hoeverre cultuurpolitieke programma's vooruitzichten bieden op de ontwikkeling van een *civil society* in wat zij noemt de nieuwe democratieën van Europa. Concreet heeft ze het dan over Estland, Letland,

Hongarije, Polen en Slovenië. Ze zet de situatie in deze landen af tegen de wat zij de 'meer ontwikkelde democratieën' noemt, aan te treffen in Finland, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Nederland. Haar conclusie is dat de postcommunistische landen het organiserende principe van de *civil society* van de West-Europese landen als een model voor de eigen ontwikkelingen zouden kunnen nemen, maar dat zij het niet klakkeloos zouden moeten volgen. Van belang bij dat alles is de opkomst van een Europees bewustzijn bij de cultureel betrokkenen uit de diverse landen. Dit bewustzijn overvleugelt de oude strijdelementen, zoals de artistieke vrijheid die vlak na de *Wende* van 1989 op de nationale staat moest worden veroverd.

De stichting Boekmanstudies maakte zich sterk voor de vertaling en publicatie van Ilczuks tekst en was in staat fondsen te werven waardoor de uitgave mogelijk werd. Circle (Cultural Information and Research Centres Liaison in Europe) droeg bij aan het boek doordat haar coördinator Diane Dodd als eindredacteur fungeerde. Het boek werd gepresenteerd op 22 juni in Boekarest, tijdens de conferentie 'Civil Society and Culture: Private Action for Public Good' die de Raad van Europa in samenwerking met het Roemeense ministerie van Cultuur en Godsdienstsaken organiseerde. Een en ander vond plaats als onderdeel van het Mosaic-project. Cas Smithuijsen reikte het eerste exemplaar van het boek uit aan de auteur.

Cultural Information and Research Centres Liaisons in Europe (Circle)

Sinds 1 januari is er een permanent bemenst secretariaat voor Circle, functioneel ondergebracht bij de Boekmanstichting. Diane Dodd regelt de ledenadministratie, coördineert de verschillende activiteiten en houdt de website van Circle (www.boekman.nl/circle) bij die in 2000 door de Finse Raad voor de Kunst is overgedragen aan de Boekmanstichting.

De jaarlijkse *Circle-Round Table* werd gehouden van 2 tot 4 november in Newcastle upon Tyne. Het thema was 'cultuur, *civil society* and vrijwilligerswerk in Europa'. Met het thema werd aansluiting gevonden bij het internationale jaar van het vrijwilligerswerk (aldus benoemd door de Verenigde Naties). Bij de organisatie werkte Circle samen met het Britse Voluntary Arts Network (VAN). De deelname vanuit Nederland kreeg gestalte door het optreden als *keynote speaker* van dr. Paul Dekker, wetenschappelijk medewerker van het Sociaal en Cultureel Planbureau en participant in het wereldwijde studieproject rondom *civil society*, gecoördineerd door de Johns Hopkins University in Baltimore (USA). In de reader die ter gelegenheid van de conferentie werd geproduceerd verscheen een bijdrage over de overheidsmaatregelen ter bevordering van het vrijwilligerswerk in Nederland, in het bijzonder op het terrein van de cultuur, van de hand van Cas Smithuijsen. In 2003 zal een boek naar aanleiding van de conferentie verschijnen.

Met de hulp van Circle verscheen het boek *Cultural Citizenship. Civil Society and Cultural Policy in Europe* van Dorota Ilczuk. Rod Fisher, bestuurslid van Circle adviseerde over de inhoud en Diane Dodd verzorgde de eindredactie. De Boekmanstudies-publicatie kon verschijnen dankzij subsidies van de Europese Culturele Stichting en de Raad van Europa.

Mede door de inzet van Circle kreeg de Rotterdamse conferentie over cultuureducatie, *A Must or A-Muse* een grote internationale draagwijdte. Een aantal Circle-leden nam de beantwoording van de *questionnaire* voor zijn rekening. Ook was Circle ruim vertegenwoordigd tijdens de conferentie.

Tijdens de jaarvergadering van Circle in Newcastle vonden enkele mutaties plaats in het dagelijks bestuur. Aldaar traden Rod Fisher (vice-voorzitter) en Ritva Mitchell (voorzitter) af. Zij werden opgevolgd door respectievelijk Jordi Pasqual i Ruiz (Barcelona), en Dorota Ilczuk (Warschau). Peter Inkei (Boedapest) bleef aan als secretaris-generaal en Cas Smithuijsen (Amsterdam) als penningmeester. Ook in de samenstelling van het algemeen bestuur kwam verandering door het aftreden van Carla Bodo (Rome). Haar vacature werd niet opgevuld. De overige leden zijn Lidia Varbanova (Sofia), Sanjin Dragojevic (Zagreb) en Sylvie Escande (Parijs).

Cultuureducatie

Congres en reader *A Must or A-Muse*

Eind 1999 werden door Cultuurnetwerk Nederland (dat destijds nog LOKV heette), Boekmanstichting en Erasmus Universiteit Rotterdam de eerste plannen geformuleerd voor een internationale conferentie over cultuureducatie, cultuurparticipatie en cultuurbeleid. Voor die gelegenheid vormden de drie instellingen een consortium teneinde de krachten te bundelen en diverse specialismen effectief te combineren. De verwachting was dat het consortium zou beschikken over voldoende capaciteit om de groot opgezette conferentie voor te bereiden en mogelijk te maken.

De rol van de Boekmanstichting spitste zich toe op het 'Europabreed' uitzetten van een enquête en het binnenhalen van de gegevens die langs die weg werden verkregen. De verantwoordelijkheid voor de internationale enquête was in handen van Erica Haffmans. Voorts werd gewerkt aan de voorbereiding en realisatie van een reader die een paar weken vóór de conferentie klaar diende te zijn. De eindredactie werd verzorgd door Annemoon van Hemel. De coördinatie van de voorbereidende consortiumvergaderingen en van de conferentie berustte bij Erica Haffmans. Zij onderhield ook de externe contacten: met het ministerie van OCenW, met Rotterdam Culturele Hoofdstad, met Circle en met de deelnemers aan de conferentie.

De vierdaagse conferentie vond onder voorzitterschap van oud-minister van WVC en oud-europarlementariër Hedy d'Ancona plaats van 26 tot en met 29 september in het Wereldmuseum en de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Tijdens de opening werden toespraken gehouden door dr. Rick van der Ploeg, staatssecretaris van OCenW, Nikolaus van der Pas, directeur-generaal voor Onderwijs en Cultuur van de Europese Commissie en prof.dr. Rudy Laermans, hoogleraar sociologie aan de Katholieke Universiteit Leuven. In de dagen daarna werden in het hoofdgebouw van de Erasmus Universiteit talrijke *keynote speeches* gehouden en even zovele workshops aangeboden. Conclusies en aanbevelingen werden onder anderen geformuleerd door

de *conference-observers* Brent Wilson (New York) en Corina Suteu (Boekarest). Bij monde van plaatsvervangend directeur Kunsten van OCenW, Martin Berendse, liet Rick van der Ploeg aan het einde van de vier dagen weten zeer ingenomen te zijn met het verloop van de conferentie en met de wijze waarop het consortium een en ander had georganiseerd. In zijn afsluitende woord dankte Cas Smithuijsen mede namens Piet Hagenaars van Cultuurnetwerk Nederland en Ton Bevers van de Erasmus Universiteit de aanwezigen voor hun schriftelijke en mondelinge bijdragen en het ministerie voor het vertrouwen dat het in de organisatoren had gesteld.

Naast de conferentie-activiteiten waren er voor de deelnemers diverse culturele manifestaties te zien die in het kader van Rotterdam Culturele hoofdstad op verschillende plekken in de stad werden aangeboden. De conferentie, waaraan zo'n 150 mensen hadden deelgenomen werd afgesloten met een diner in hotel New York.

Boekmancahier 49 over cultuureducatie

Onder het bewind van toenmalig staatssecretaris voor Cultuur, Aad Nuis, ging in 1996 het project Cultuur en School van start. Doel van het project is versterking van de positie van cultuur in het reguliere onderwijs en de ontwikkeling van duurzame relaties tussen culturele instellingen en scholen. De beleidsmaatregelen waren in eerste instantie vooral gericht op de hoogste klassen van het voortgezet onderwijs. Het basisonderwijs en de laagste klassen van het voortgezet onderwijs, de basisvorming (12-15 jaar), zijn daardoor tussen wal en schip geraakt. Volgens Fianne Konings, stafmedewerker bij het Centrum Beeldende Kunst Rotterdam, en Letty Ranshuysen van bureau Letty Ranshuysen Onderzoek Cultuurdeelname, laat de kwaliteit van kunstzinnige vorming in het basisonderwijs te wensen over. In de inleiding op de rubriek Dossier evalueren zij na vijf jaar beleidsuitvoering het project Cultuur en School; Mieke Nooijen selecteerde de literatuur voor dit dossier.

De instellingen die bemiddelen tussen culturele organisaties en het onderwijs en zelf activiteiten voor het onderwijs verzorgen, de centra voor kunsteducatie, gaan niet erg met hun tijd mee. De lesmethoden zijn verouderd, de arbeidsmobiliteit is gering. Culturele diversiteit, nieuwe media en interdisciplinariteit zijn er nog niet doorgedrongen, concludeert Dirk Monsma, directeur van de SKVR, het centrum voor kunsteducatie in Rotterdam. Ook Sannette Naeyé, directeur Cinekid, pleit voor een interdisciplinaire aanpak; interactieve nieuwe media lenen zich daar uitstekend voor. Zij opteert voor speciaal op kinderen toegesneden producties; kinderen in de basisschoolleeftijd zijn niet gebaat bij de traditionele producten van de culturele instellingen.

In de basisschool en de basisvorming is de introductie van bepaalde kunstvormen afhankelijk van de bevoegdheid van een docent. Dat geldt bijvoorbeeld voor architectuur- en opera-educatie. Met architectuur kunnen kinderen van alle leeftijden uit de voeten, vanaf de jongste leerling in het basisschoolonderwijs tot aan de eindexamenkandidaat middelbare school. Architectuur is interdisciplinair en vraagt om een vakoverstijgende aanpak, meent Michel de Bakker, onder de bedrijfsnaam

Eclat werkzaam als cultureel organisator op het gebied van beeldende kunst en architectuur. Zo'n interdisciplinaire aanpak komt in de praktijk echter zelden voor, stelt hij. De 'kijkrichting' in lessen met of over architectuur is meestal niet op hedendaagse processen gericht, maar op het verleden en bovendien objectmatig. Tegenover de alledaagsheid van architectuur staat het elitaire karakter van opera. De meeste opera's zijn niet geschikt voor kinderen van basisscholen en in de basisvorming. Om die doelgroepen toch te bereiken bewerken sommige operamakers bestaande opera's of schrijven zij zelf hun opera's, aldus Annelies Wielaard, publiciteitsmedewerkster bij de Melkweg. Klassieke muziek is een andere cultuuruiting waar kinderen en jongeren nauwelijks mee in aanraking komen. Het artikel is in het Engels vertaald opgenomen in de congresbundel van YO! International Youth Opera Festival. Het congres is gehouden in oktober ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de Stadsschouwburg Utrecht. Door klassieke muziek te combineren met populaire muziekvormen en speciaal voor de doelgroep geschreven stukken, kan die introductie succesvol verlopen, schrijft Arianc Vervoorn, hoofd Educatie bij Productiehuis Cinema De Liefde. Zij baseert die uitspraak op de respons op het project *Enjoy Yourself*, ontwikkeld in opdracht van het Nederlands Promenade Orkest. In alle beschreven situaties geldt dat speciale producties, geschreven en gemaakt voor kinderen en jongeren, directe contacten tussen kunstenaars en leerlingen, gecombineerd met een interdisciplinaire aanpak en nieuwe media, stimulerend werken. De summaries van de artikelen uit *Boekmancahier 49* zijn, voorzien van een korte inleiding, gebundeld en beschikbaar gesteld aan de deelnemers van het congres *A Must or A-Muse*.

Culturele diversiteit

Landen van herkomst

In samenwerking met de Phenix Foundation te Rotterdam verzamelt de Boekmanstichting informatie over de wisselwerking tussen in Nederland woonachtige immigranten en de landen waar zij ooit woonden en vaak nog familie hebben: de herkomstlanden. Een herdefiniëring van de culturele relaties tussen Nederland en de herkomstlanden zou kunnen leiden tot een herijking van het internationale cultuurbeleid. Doel van het project is het formuleren van nieuwe beleidsopties.

Kunstkritiek

Boekmancahier 47

Vooraf sinds de Tweede Wereldoorlog lijkt de onvrede over het functioneren van de kunstkritiek een structureel karakter te dragen. Volgens Kees Vuyk, filosoof en directeur van de faculteit Beeldende Kunst en Vormgeving van de Hogeschool Constantijn Huygens in Kampen en inmiddels directeur van Theater Instituut

Nederland, is dat het gevolg van de permanente crisis waarin de moderne beeldende kunst verkeert. In zijn ogen is het doel van de kunstkritiek de rechtvaardiging van de kunst als kunst. De kunstkritiek zou zich dus, liefst via debatten op publieke podia, moeten buigen over de vraag 'wat is kunst?'. Vuyk stelt dat in *Boekmancahier* 47. In datzelfde nummer verzet Maarten Doorman, onder meer dichter, essayist en bijzonder hoogleraar Literaire Kritiek aan de Vrije Universiteit Amsterdam, zich tegen deze opvatting als een 'onwenselijke reductie'. Kunstkritiek moet een beredeneerd smaakoordeel vullen.

Beeldende kunst

Kunst te koop!

Op 13 maart vond op initiatief van de Mondriaan Stichting bij de Boekmansstichting een rondetafelgesprek plaats over de professionalisering van de galeriebranche in Nederland. Deelnemers aan het gesprek waren galeriehouders, beleidsambtenaren, publicisten, museumdirecteuren en wetenschappers. Er werden twee inleidingen gehouden. Helen van der Meij, voorheen galeriehoudster in Nederland en thans *art consultant* te Londen, gaf haar visie op de verhouding tussen idealisme en commercie in het (internationale) galeriebestel aan de hand van vier Amerikaanse en Engelse voorbeelden van galeriehouders die naar haar mening op de juiste manier met kunst en geld omgaan. Olav Velthuis, kunsthistoricus en econoom, die bij de Erasmus Universiteit Rotterdam promotieonderzoek doet naar de prijzen voor beeldende kunst in de Verenigde Staten en Nederland, pleitte voor een meer kunsthandelachtige attitude van Nederlandse galeriehouders. In zijn ogen moeten zij zich niet alleen richten op het organiseren van tentoonstellingen op basis van consignatie; het zou voor de branche goed zijn als galeriehouders kunstwerken aan- en verkopen waardoor zij kunstenaars sterker aan zich kunnen binden. Ook zouden zij meer bemiddelende activiteiten voor verzamelaars kunnen ontplooien. Velthuis is voorstander van invoering van het model van interne subsidiering zoals dat bij uitgeverijen *common practice* is: het financieren van nieuwe en jonge kunst met de verkoop van 'bestsellers'. Na reacties op beide voordrachten van de voorzitters van de beide galeriesverenigingen, Erik Bos van de Galeriebond Nederland en Ronald Janssen van de Nederlandse Vereniging van Galeriehouders, werd aan de hand van een aantal stellingen gediscussieerd onder leiding van Kees van Twist, directeur van het Groninger Museum. De organisatie van de bijeenkomst was in handen van Ingrid Janssen van de Mondriaan Stichting en Truus Gubbels.

De resultaten van het rondetafelgesprek werden gepubliceerd in het boek *Kunst te koop! Artistieke innovatie en commercie in het Nederlandse galeriebestel* dat in oktober bij Boekmanstudies verscheen. Ingrid Janssen schreef een essay met als titel 'Van kunstenaar naar koper: de spilfunctie van de galerie in de particuliere markt voor hedendaagse kunst' over de stand van zaken in het nationale galeriebestel. Daarin schetst zij de belangrijkste belemmeringen voor verdergaande

professionalisering van de galeriebranche. Bewerkingen van de inleidingen van Helen van der Meij, 'Wat maakt een galerie succesvol: vier voorbeelden uit de internationale kunstpraktijk', en Olav Velthuis, 'Nieuwe inkomstenbronnen voor Nederlandse galleries', zijn eveneens in de bundel opgenomen. Beeldend kunstenaar Gijs Frieling geeft onder de titel 'Een goed schilderij past boven de bank' zijn eigenzinnige visie op de galeriehouders als initiator en begeleider van kunst in opdrachtsituaties. Een verslag van de discussie is gemaakt door Truus Gubbels en Ingrid Janssen, met medewerking van Barbara Weenink, onder de titel: 'Show me the colour of your money...: een rondetafelgesprek over de marktgerichtheid van galleries in Nederland'. De laatste bijdrage aan de bundel is van Melle Daamen, destijds directeur van de Mondriaan Stichting: 'Lekker veel markt: epiloog'. *Kunst te koop!* werd onder grote belangstelling van galeriehouders en andere betrokkenen uit de kunstwereld op 2 oktober overhandigd aan staatssecretaris Rick van der Ploeg door de voorzitter van de Mondriaan Stichting, Hans van Beers. Ter gelegenheid van de presentatie van het boek hield Bernd Fesel, secretaris van het Bundesverband Deutscher Galerien, een voordracht over de situatie in het Duitse galeriebestel. Daarop volgde een forumdiscussie onder leiding van Kees van Twist, directeur van het Groninger Museum, met de voorzitters van de beide belangenverenigingen van galeriehouders en met Paul van Rosmalen van Kunsthandel Borzo te Den Bosch, Annet Gelink van de gelijknamige galerie te Amsterdam en uitgever Joost Nijssen van uitgeverij Podium te Amsterdam.

Musea

Boekmancahier 49

Nederlandse musea zijn bezig zich drastisch te vernieuwen. Begrippen als beleving en toegankelijkheid staan voorop: klantvriendelijkheid, bewegwijzering, belichting, presentatie en vormgeving zijn onderwerpen die hoog op de agenda staan. 'Niet langer mogen musea louter bergplaats zijn voor objecten en speelplaats voor onderzoekers en specialisten,' schrijft Michèle Jacobs, historica en museologe, in de rubriek Congressen. In de musea is een aandachtsverschuiving gaande van collectie naar publiek. Musea worden vraaggericht.

De geschiedenis van het Rijksmuseum, een van de belangrijkste nationale culturele instellingen die ons land rijk is, aldus Frans Grijzenhout, hoofd Opleidingen en plaatsvervangend Algemeen Directeur van het Instituut Collectie Nederland, laat echter zien dat veel van de actueel lijkende discussies al een hardnekkig bestaan achter de rug hebben. Dat geldt bijvoorbeeld voor de vraag wat prevaleert in een collectie over nationale geschiedenis: de esthetiek van een presentatie met het accent op beeldende kunst of de didactiek van een aanpak met het accent op geschiedenis. Dat constateert Grijzenhout in zijn bespreking van het boek van Gijs van der Ham over *200 jaar Rijksmuseum*.

De rol van nieuwe media in het huidige Rijksmuseum staat centraal in de bijdragen van Arjan Burger en Bianca van Stein. Burger schetst de geschiedenis die de

bezoeker van de website zou kunnen beleven als deze verrijkt zou worden met driedimensionale objecten en de mogelijkheid tot interactie met andere bezoekers. Van Stein wijst op het belang van meeslepende verhalen, te presenteren via het multimediale systeem ARIA dat in het museum wordt gebruikt. Website en ARIA staan nog te veel in dienst van overdracht van feitelijke informatie.

Nationale musea wordt steeds vaker verweten dat zij een te glorieuze en eenzijdige kijk geven op de nationale geschiedenis, aldus Michèle Jacobs in haar recensie van de congresbundel *Negotiating Histories*. Musea in landen die vroeger kolonisator waren staan voor de vraag of ze alleen de 'blanke' geschiedenis moeten presenteren of ook die van de oorspronkelijke bewoners.

Het gebrek aan aandacht voor publieksgroepen zoals minderheden, heeft er in Nederland toe geleid dat deze groepen hardnekkig het recht op eigen cultuurcentra claimen, stelt Liane van der Linden, directeur van Imagine IC, voorheen van het Beeldverzamelgebouw Amsterdam-Zuidoost. De Nederlandse erfgoed- en onderzoeksinstellingen zijn in het verleden onvoldoende in staat gebleken om een andere bril op te zetten dan zij gewend zijn. Zij doen dus geen recht aan dat erfgoed. Minderheden hebben behoefte aan verzamelplaatsen van persoonlijke verhalen, waar de eigen cultuur als levend en zich ontwikkelend erfgoed wordt bekeken en bediscussieerd, onder meer op zijn interactie met andere culturen.

Schoonheid of herinnering

Het project Schoonheid of herinnering, over de presentatie van (de nationale) geschiedenis in musea met historische collecties, zal in 2002 in samenwerking met de Mondriaan Stichting en medegefinancierd door het ministerie van OCenW, een doorstart maken. Kernvragen zijn: zijn musea het nationale geheugen, hebben zij een taak in de bewustwording van het verleden (met als gevolg versterking van de nationale identiteit), hoe presenteren zij het verleden, hoe belangrijk is het echte ding? Voor de uitvoerende werkzaamheden is Michèle Jacobs aangetrokken; het project wordt geleid door Ineke van Hamersveld (Boekmanstichting) en Marineke van der Reijden (Mondriaan Stichting). De samenwerking zal resulteren in een Engelstalige bundel en een besloten, internationale *expertmeeting* over het onderwerp. In het tweede traject volgen een presentatie van de resultaten aan de Nederlandse museumwereld, gepresenteerd in samenwerking met de Nederlandse Museumvereniging en *conference proceedings*.

Muziek

Een verbazende stilte

Op 27 juni promoveerde Cas Smithuijsen aan de Universiteit van Amsterdam met een studie over langetermijntontwikkelingen in het gedrag van uitvoerende musici en publiek. Zijn onderzoeksresultaten werden die dag via *Boekmanstudies* gepubliceerd onder de titel *Een verbazende stilte: klassieke muziek, gedragsregels en sociale controle in de concertzaal*. Als promotor trad op prof.dr. J. Goudsblom, hoogleraar

Sociologie aan de Universiteit van Amsterdam. De promotiecommissie bestond uit de professoren B. Kempers, R. de Groot en A. de Swaan (Universiteit van Amsterdam) en mevr. C. Brinkgreve (Universiteit Utrecht). Na afloop van de promotieplechtigheid vonden optredens plaats in de Voordrachtzaal van de Boekmanstichting. Ronald Brautigam voerde werk van Haydn uit op fortepiano en Guus Janssen speelde een compositie van Leo Samama op klavecimbel. De compositie van Samama was speciaal voor de gelegenheid geschreven, in opdracht van het personeel van de Boekmanstichting.

De studie tracht een nieuwe dimensie te geven aan het publieksonderzoek in de culturele sector. Het dominante publieksonderzoek voorspelt de cultuurdeelname tot op heden voornamelijk vanuit de sociaal-culturele achtergronden van potentiële liefhebbers en vanuit het al of niet beschikken over culturele vaardigheden, tijd en geld. Het promotie-onderzoek van Smithuijsen kijkt naar de situatie in de concertzaal, naar het 'scholastieke' karakter van klassieke muziek en naar de interactiepatronen tussen publiek en musici tijdens concerten van klassieke muziek. Kenmerkend voor die concerten zijn de ingetogen gedragsvormen die het publiek in acht neemt. Als empirische basis voor het onderzoek fungeren gedragsaanwijzingen voor publiek en voordrachtsinstructies voor optredende musici. Daarnaast worden de verkregen inzichten gedragen door een uitgebreid literatuuronderzoek.

In september verscheen bij uitgeverij Podium te Amsterdam een publieksversie van het onderzoek onder de titel *Stilte! Het ontstaan van concertetiquette*. Het verschijnen van beide studies gaf aanleiding tot een reeks interviews en artikelen in *Trouw*, *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, *De Telegraaf* en een aantal lokale en regionale dagbladen. Ook werd aandacht aan het onderzoek besteed via radio-uitzendingen van vrijwel alle zendgemachtigden en enkele tv-uitzendingen.

Popbeleid

In samenwerking met het Nationaal Pop Instituut (NPI) bereidde de Boekmanstichting een publicatie voor over het Nederlandse popmuziekbeleid. André Nuchelmans deed literatuuronderzoek dat zich richt op zowel het beleid van de rijksoverheid, als dat van provincies en gemeenten. Daarbij betrok hij ook de rol van door popmusici opgerichte organisaties.

In oktober 2001 was een eerste versie van het literatuurrapport gereed. Cas Smithuijsen namens de Boekmanstichting en Jaap van Beusekom namens het NPI redigeerden het rapport. Het resultaat van het literatuuronderzoek wordt onder de titel *'Dit gebonk dient tot het laatste toe te worden bestreden': popmuziek en overheidsbeleid (1975-2001)* in april 2002 bij het NPI gepresenteerd.

Film

Boekmancahier 48

Hollywood beheerst het grootste deel van de Europese markten; van een heropleving van de Europese filmproductie, -distributie en -vertoning is geen sprake. De Europese filmproductie is versnipperd. Dat stelt Philippe Meers in zijn analyse van onderzoeken naar de positie van de filmindustrie in Europa.

Om de Nederlandse filmproductie te stimuleren, zijn in de tweede helft van de jaren negentig verschillende maatregelen genomen. Een daarvan is fiscaal van aard. Particuliere beleggers brengen geld bij elkaar voor een film en participeren daarmee in een commanditaire vennootschap. Daardoor worden ze ondernemers en komen ze in aanmerking voor aantrekkelijke aftrekposten. In de rubriek Dossier neemt Truus Gubbels deze film-cv onder de loep; Jack van der Leden zoekt de literatuur over dit onderwerp uit.

Niet alleen de Europese filmproductie, ook de distributie verloopt niet naar wens. Dat was ooit anders volgens Dick van Lente in zijn recensie van het proefschrift van Ivo Blom over de distributeur en bioscoopexploitant Jean Desmet in de eerste decennia van de twintigste eeuw. De naam van Desmets tijdgenoot Pathé duikt op in het reviewessay van Daniël Biltereyst. Hij schrijft over recente boeken die de toegenomen belangstelling voor de Belgische cinema weerspiegelen. Pathé exploiteerde al vroeg de Belgische markt: de Hollywoodgolf overspoelde Europa pas na de Eerste Wereldoorlog.

Opmerkelijk genoeg is de Europese filmvertoning allerminst versnipperd. Verschillende bioscoopexploitanten, zoals de Belgische Kinopolisgroep en de Franse Pathé Cinemas, beheren megabioscopen in heel Europa, ook in België en Nederland. Megabioscopen, stelt Ineke van Hamersveld, trekken een groot, jong en zelfs gedeeltelijk nieuw publiek aan en zorgen voor een stijging van de bezoekerscijfers. Megabioscopen draaien echter alleen populaire Hollywoodfilms, voor de kunstzinnige of experimentele films moet het publiek naar de art-houses en filmtheaters.

Filmtheaters zijn ook belangrijk voor de vertoning van Europese films, zo bleek uit het onderzoek van cultuursocioloog Marcel van den Haak naar de beleving van films door jongeren. Hij interviewde onder anderen havo- en vwo-scholieren in de leeftijd van 15 tot 18 jaar over beleving van films, gedraaid in het filmhuis dat zij bezochten in het kader van een project van MovieZone of Filmfan. De meeste jongeren bezoeken zelden of nooit een filmhuis: zij bekijken overwegend Hollywoodfilms die in de bioscopen draaien. Van den Haak constateert dat hoe groter en diverser de kijkervaring van jongeren is, hoe vaker zij 'betere' films zullen bezoeken.

In 1998 ging bijna een kwart van de bezoekers naar Britse films, stelt Bart Hofstede, directeur van het Nederlands Instituut voor Filmeducatie, in zijn recensie van de bundels *British Cinema: Past and Present* en *British Cinema of the 90s*.

De studie naar Hollywood vindt tegenwoordig vaak plaats in een breder kader: die van de mediacultuur. Volgens Ansje van Beusekom, freelance kunst- en filmhistorica, die de bundel *Hollywood op straat* recenseert, blijkt daaruit opnieuw

hoe verstrekkend de macht is die Hollywood in al zijn afgeleiden heeft op het dagelijks leven. Het afwijzende standpunt waarmee niet alleen Hollywood, maar ook de televisie door oudere generaties onderzoekers is benaderd, is inmiddels een gepasseerd station. Beide worden serieus genomen, al blijft onduidelijk waarom het wantrouwen tegen Hollywood als knooppunt van entertainment en economie – films, tv-programma's, computerspelletjes, poppen en kleding – niet gerechtvaardigd is. Ronald van Raak, als historicus en filosoof verbonden aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam, heeft *Das Kunstwerk im Zeitalter seiner technischen Reproduzierbarkeit* van Walter Benjamin herlezen. Deze herlezing werpt zijns inziens zelfs de vraag op of toekomstige vormen van reproductie een alternatief kunnen vormen voor de prefab dromen van de hedendaagse film – en niet alleen die uit Hollywood – en ruimte bieden voor een kritische beleving van kunst.

Bijlagen

Publicaties medewerkers

Truus Gubbels

- (redactie met I. Janssen) *Kunst te koop! Artistieke innovatie en commercie in het Nederlandse galeriebestel*. Amsterdam: Boekmanstudies/Mondriaan Stichting.
- (redactie met I. Janssen en met medewerking van B. Weenink) 'Show me the colour of your money...: een rondetafelgesprek over de marktgerichtheid van galleries in Nederland'. In: *Kunst te koop! Artistieke innovatie en commercie in het Nederlandse galeriebestel*. Amsterdam: Boekmanstudies/Mondriaan Stichting.
- (vertaling en redactie) 'Literaire auteurs en beeldende kunstenaars in de negentiende eeuw'. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 47, 130-131.
- 'De commanditaire vennootschap voor film'. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 48, 267-269.

Ineke van Hamersveld

- 'Het parcours van de marge', bespreking van K. Van der Stighelen en M. Westen (hoofdred.) *Elck zijn waerom: vrouwelijke kunstenaars in België en Nederland 1500-1950*. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 47, 99-103.
- 'De business van megabioscopen: schaalvergroting in de bioseoopwereld om het publiek te verleiden'. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 48, 171-181.
- (met M. Jacobs) 'Stelling 58'. In: *Het nieuwe Rijksmuseum debat dinsdag 6 februari 2001*: 100 stellingen over het nieuwe Rijksmuseum. Amsterdam: ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Annemoon van Hemel

- (redactie) *Conference reader A Must of A-Muse: Arts and Culture in Education: Policy and Practice in Europe*. Amsterdam [etc.]: Consortium A Must of A-Muse conference.

Sanne Hoogervorst

- 'Het theaterbestel nog eens bekeken: verslag van het symposium "... en de ton die viel in duigen"'. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 47, 91-94.
- 'Ondernemen in cultuur: verslag van het symposium "Cultureel ondernemerschap"'. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 47, 95-77.

Michèle Jacobs

- (met I. van Hamersveld) 'Stelling 58'. In: *Het nieuwe Rijksmuseum debat dinsdag 6 februari 2001*: 100 stellingen over het nieuwe Rijksmuseum. Amsterdam: ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.
- 'Musea partij in de strijd om vrije tijd: trends en ontwikkelingen in musea'. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 49, 377-389.

- 'Nationale schatkamers overhoop': bespreking van D. McIntyre and K. Wehner (eds) *National Museums: Negotiating histories: Conference Proceedings*. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 49, 392-395.

André Nuchelmans

- 'Chaos! Artiesten en podia gemengeld in de artiestenregeling 2001'. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 48, 197-208.

Cas Smithuijsen

- *Een verbazende stilte: klassieke muziek, gedragsregels en sociale controle in de concertzaal*. Amsterdam: Boekmanstudies.
- *Stilte! Het ontstaan van concertetiquette*. Amsterdam: Uitgeverij Podium.
- *Rembrandt's expanding circle of friends: new partners supporting the Rijksmuseum in the Netherlands*. Paper, gelezen tijdens de conferentie 'Policies for Culture' in Bistritsa, Bulgarije, op 18 januari 2001. Opgenomen in de bibliotheekcollectie.
- 'The Netherlands'. In: D. Ilczuk. *Cultural Citizenship: Civil Society and Cultural Policy in Europe*. Amsterdam: Boekmanstudies, 71-74.
- 'Webcrs muziek': bespreking van Chr. Braun. *Max Webers 'Musiksoziologie'*. In: *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, jrg. 28, nr. 1, 114-116.
- (met Eva Brinkman) 'Social Cohesion and Cultural Policy in The Netherlands'. In: *Culturelink*, vol 12, nr. 33, 147-154.
- 'Country report: The Netherlands'. In: *Volunteers at the Heart of Culture: Culture, Civil Society and Volunteerism in Europe*: VAN/Circle Round Table, Newcastle upon Tyne, 2-4 November. Conference reader, 60-65.
- 'Nederlandse non-profitcultuur heeft nog groeikansen': bespreking van A. Burger en P. Dekker (red.) *Noch markt, noch staat: de Nederlandse non-profitsector in vergelijkend perspectief*. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 50, 543-548.
- 'Waar staat de Raad? Meningingen over de positie van de Raad voor de Kunst en Cultuur 1961-2001: entree in een dossier'. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 50, 561-571.
- 'Hofmuziek': bespreking van K. Buyens *Musici aan het hof: de Brusselse hofkapel onder Henry-Jacques De Croes (1749-1786): een sociaal-historische studie*. In: *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, jrg. 28, nr. 4, 538-541.

Stage-, onderzoeks- en scriptiebeleiding

Cas Smithuijsen

- begeleidde samen met Jan Heeren van de afdeling Kunst en Cultuur van de gemeente Amsterdam en Dos Elshout van de Universiteit van Amsterdam de stage van Karin Wilschut, doctoraal-studente Culturele Studies. Zij verrichtte een stageonderzoek over 'bestuurlijk overleg over kunst en cultuur tussen de deelgemeenten en de centrale stad'. Het stageverslag vormde een belangrijk document bij het beleggen van een bijeenkomst ten behoeve van dat overleg op de

Afdeling Kunst en Cultuur, gemeente Amsterdam. Bij dat overleg waren bijna alle deelgemeenten vertegenwoordigd.

Overige activiteiten medewerkers

Truus Gubbels

- was tot mei voorzitter van de Stichting Nationaal Galerieweekend;
- was lid van de Adviesraad van de Nederlandse Vereniging voor Galeriehouders;
- was lid van de Adviescommissie van het Cultuurfonds van de Bank van Nederlandse Gemeenten;
- was lid van het Research Committee 37 'Sociology of the arts' van de International Sociological Association;
- adviseerde samen met Cas Smithuijsen over het door de Vlaamse overheid te subsidiëren onderzoeksprogramma 2001-2006, opgesteld door een consortium van Vlaamse universiteiten;
- gaf op 19 oktober een gastcollege aan studenten Culturele Studies van de Universiteit van Amsterdam over galeries en andere distributeurs in de beeldendekunstwereld.

Ineke van Hamersveld

- was lid van EricArts, European Institute for Comparative Policy and the Arts;
- schetste op 13 december op verzoek van Gynaika, een organisatie die zich inzet voor de belangen van Belgische kunstenaressen en kunstenaars, een overzicht van de sociaal-economische positie van kunstenaressen in de afgelopen dertig jaar in Nederland. De lezing was in het kader van een congres over het kunstenaarsstatuut in België en vond plaats in het congrescentrum De Elzenveld in Antwerpen;
- participeerde in een evaluatie van *Sicamag*, een uitgave van S(tichting) I(nternationale) C(ulturele) A(ctiviteiten).

André Nuchelmans

- gaf op 14 november een gastcollege over het Nederlands popmuziekbeleid voor studenten Beleid & infrastructuur pop aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Cas Smithuijsen

- verzorgde samen met Vladimir Bina van het ministerie van OCenW de update van 'Cultural policies in Europe: a compendium of basic facts and trends' (www.culturalpolicies.net);
- gaf op 26 maart een gastcollege bij de afdeling Sociologie en Antropologie van de Universiteit van Amsterdam in de reeks 'Sociologie als ambacht' verzorgd door dr. R. Stokvis;
- was op 29 mei voorzitter van de 'visiedag', georganiseerd door de directie van het Museum voor Moderne Kunst Arnhem, tijdens welke het personeel van het

museum zich uitsprak over de koers die het museum in de komende jaren zou moeten aanhouden;

- was lid van de begeleidingscommissie van het door de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland geïnitieerde onderzoek naar de overeenkomsten en verschillen tussen de subsidiestelsels in de cultuur in Nederland respectievelijk Vlaanderen. Het onderzoek werd verricht door prof.dr. G. Bouckaert en W. van Dooren van de Katholieke Universiteit Leuven. De presentatie vond plaats op 10 januari in Antwerpen;
- nam op verzoek van de Europese Culturele Stichting (ECS) deel aan de workshop 'Decentralisation: Investing in Culture in the Regions', gehouden in Bistritsa (Bulgarije) van 18 tot 20 januari. De workshop maakte deel uit van het ECS programma 'Policies for Culture'. De voordracht gehouden in de workshop droeg als titel: *Rembrandt's expanding circle of friends: new partners supporting the Rijksmuseum in the Netherlands*;
- verzorgde een ontvangst van een groep Europese studenten van de Mastère Spécialisé van de Europese Managementsopleiding in Dijon op 12 maart en leverde daaraanvolgend een bijdrage aan de Round Table voor dezelfde studentengroep, georganiseerd door de Europese Culturele Stichting, Maison Descartes, Felix Meritis en het Theater Instituut Nederland;
- nam deel aan de discussiebijeenkomst 'de toekomst van het cultuurbeleid' op 18 mei in Den Haag, georganiseerd door het ministerie van OCenW en onder leiding van Andrée van Es;
- hield op vrijdag 22 juni een inleiding met als titel *Civil society and public culture: a changing relationship* tijdens de plenaire sessie 'Civil Society and Cultural Policy', voorgezeten door Vladimir Simon. De sessie vond plaats binnen de conferentie 'Civil Society and Culture: Private Action for Public Good' georganiseerd door de Raad van Europa in samenwerking met het Roemeense ministerie van Cultuur en Godsdienstzaken en werd gehouden in Boekarest op 22 en 23 juni. Een en ander vond plaats als onderdeel van het Mosaic-project. Later in de conferentie werd door hem het eerste exemplaar van het door Boekmanstudies uitgegeven boek *Cultural Citizenship: Civil Society and Cultural Policy in Europe* uitgereikt aan de auteur, Dorota Ilczuk;
- was lid van de in november ingestelde begeleidingscommissie van het onderzoek naar de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen van de culturele sector in Amsterdam. Het onderzoek wordt verricht in opdracht van de afdeling Kunst en Cultuur van de gemeente Amsterdam en uitgevoerd door bureau LAGroup te Amsterdam. Het onderzoek wordt in 2002 opgeleverd;
- begelidde de econome Corina Racanu uit Timisoara (Roemenië) bij haar onderzoek naar beleidsontwikkeling rondom de cultuur in de genoemde stad. Raceanu verbleef op 11 en 12 oktober op de Boekmansstichting in het kader van een stage;
- adviseerde door middel van een interview op 11 september de algemeen secretaris van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen inzake de realisatie van een

- Nederlands-Vlaams centrum voor Europa;
- reageerde op verzoek van de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsvaluatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken op een concept van een evaluatierapport van het internationaal cultuurbeleid 1997-2000;
- zat op verzoek van de directie van de Theatercompagnie op 19 september een debat voor over de toekomst van het toneel in het perspectief van het publieksbereik. Tijdens de bijeenkomst, die werd bijgewoond door communicatiemedewerkers van verschillende Nederlandse toneelgezelschappen, hield Jos de Haan van het Sociaal en Cultureel Planbureau een inleiding;
- nam deel aan de conferentie 'Volunteers in the heart of Culture' in Newcastle upon Tyne, 2-4 November, georganiseerd door Circle en het Britse Volunteers Art Network (VAN) en was tijdens de conferentie rapporteur van de werkgroep 'Giving volunteers the tools: launch of "working knowledge", a new nationally recognised solving programme', voorgezeten door Paul Dear, coördinator van het VAN, afdeling Engeland. Het verslag zal in 2002 worden gepubliceerd in de conferentiebundel;
- hield op 13 december een inleiding over 'Amsterdam, cultuurbeleid en cultuureducatie' in het kader van de conferentie 'Villes, Education, Culture' in Nantes;
- bracht op 7 november samen met vertegenwoordigers van het ministerie van OCenW en Cultuurnetwerk Nederland op uitnodiging van Jean Digne, chef kabinet van de minister, een bezoek aan het ministerie van Onderwijs in Parijs om te overleggen over een mogelijk samenwerkingsproject tussen Frankrijk en Nederland op het terrein van cultuureducatie;
- ging op 20 december onder leiding van Tineke Lodders, voorzitter van het Voorzieningsfonds voor Kunstenaars (VvK), in debat met Martin Berendse, plaatsvervangend directeur Kunsten van OCenW, over de toekomst van de Wet Inkomensvoorziening Kunstenaars (WIK) en het hiermee samenhangende flankerende beleid. Het debat was onderdeel van het symposium 'De CO van K', georganiseerd door het VvK;
- adviseerde samen met Truus Gubbels over het door de Vlaamse overheid te subsidiëren onderzoeksprogramma 2001-2006, opgesteld door een consortium van Vlaamse universiteiten.

Publicaties Boekmanstichting en Stichting Boekmanstudies

Het *Boekmancahier* (hoofddred. I. van Hamersveld)

Het *Boekmancahier* is een Nederlands-Vlaams forum, met een internationale dimensie, voor kunst, onderzoek en beleid, en publiceert derhalve op het snijvlak van wetenschap, openbaar bestuur en de culturele sector. Het *Boekmancahier* is een kwartaaltijdschrift met een gemiddelde omvang per nummer van 130-140 pagina's. De redactie wordt samengesteld uit leden van de wetenschappelijke staf van de Boekmanstichting en personen die werkzaam zijn op het terrein van de wetenschap,

het beleid of de culturele sector. Het bestuur van de Boekmanstichting oordeelt over toetreding van de 'buitenleden'. In 2001 bestond de redactie uit vier leden van de wetenschappelijke staf en zeven 'buitenleden', aangevuld met een medewerkster van de Boekmanstichting voor het redactiesecretariaat.

In de dertiende jaargang besteedde de redactie, naast de lopende artikelen en recensies, extra aandacht aan actuele onderwerpen, in de vorm thema's. Die thema's waren: de taak van de kunstkritiek, schrijvers en beeldende kunstenaars in de negentiende eeuw, kunstmanagement, film, de kunstsociologie van Nathalie Heinich, cultuureducatie, musea, genese en doorwerking van het Thorbecke-adagium dat de regering geen oordelaar is van kunst en wetenschap.

Om het *Boekmancahier* minder het aanzien van een boek te geven, worden per aflevering gemiddeld twaalf à vijftien afbeeldingen opgenomen die tezamen een zelfstandig beeldverhaal vormen. In het verslagjaar is gekozen voor negentiende-eeuwse letterkundigen en beeldende kunstenaars in hun werkkamer of atelier, lezend of aan het werk, afgebeeld met karakteristieke attributen zoals boeken of een schilderspalet (nummer 47), stills uit Nederlandse en Vlaamse films, als getuigenissen van hun bloei (nummer 48), kinderen in actie tijdens cultuureducatieve projecten voor leerlingen van de basisschool en basisvorming (12-15 jaar) (nummer 49) en tot slot 150 jaar hoeden uit de collecties van Ton van Kempen/Nicoline van Beek te Culemborg en Tiny Meihuizen uit Utrecht (nummer 50).

ISSN 0925-0239; prijs jaarabonnement: EUR 27 (studenten, aio's en oio's); EUR 41 (particulieren); EUR 57 (instellingen); EUR 10 (losse nummers).

Kunst te koop! Artistieke innovatie en commercie in het Nederlandse galeriebestel.

Boekmanstudies/Mondriaan Stichting, 72 blz. (red. T. Gubbels en I. Janssen)

Van kunstenaar naar koper: de spilfunctie van de galerie in de particuliere markt voor hedendaagse kunst (I. Janssen); Wat maakt een galerie succesvol: vier voorbeelden uit de internationale kunstpraktijk (H. van der Meij); Nieuwe inkomstenbronnen voor Nederlandse galeries (O. Velthuis); Een goed schilderij past boven de bank (G. Frieling); Show me the colour of your money...: een rondetafelgesprek over de marktgerichtheid van galeries in Nederland (T. Gubbels en I. Janssen); Lekker veel markt: epiloog (M. Daamen)

ISBN 90-6650-071-9; prijs EUR 8,85 (incl. 6% btw)

Een verbazende stilte: klassieke muziek, gedragsregels en sociale controle in de concertzaal.

Boekmanstudies, 168 blz. (C. Smithuijsen)

ISBN 90-6650-069-7; prijs EUR 15 (incl. 6% btw)

Cultural Citizenship: Civil Society and Cultural Policy in Europe.

Boekmanstudies/Circle, 128 pp. (D. Ilczuk)

ISBN 90-6650-070-0; prijs EUR 15 (incl. 6% btw)

Conference reader A Must or A-muse: Arts and Culture in Education: Policy and Practice in Europe.

Consortium A Must of A-Muse, 126 pp. (ed. A. van Hemel)

ISBN 90-6650-072-7; prijs EUR 12,50

*Extracts from the
Annual Report 2001*

The Organisation and the Board

The Board

Ambitions under threat

In its recommendations on the Boekman Foundation (2000), the Dutch Council for Culture observed with approval that the Foundation 'steadily continued to work on the development of a package of services through databases and the Internet'. The Council also recognised the need for the Foundation to play a role in the international circuit of expertise, for which the Council allocated an extra position. It was quickly found, however, that the on-going development of the ICT profile would only be possible on the basis of well-targeted extra investments. The Board was confronted with this reality when submitting its ideas with regard to new options for exchange of information to the representatives of the Ministry of Education, Culture and Science (*OCenW*) with whom the Board traditionally consults twice a year. In a voluminous memorandum, entitled *Actuele, verantwoorde, gedifferentieerde en goed gecommuniceerde informatie over Nederlands cultuurbeleid: een kostbare onderneming: overzicht noodzakelijke extra investeringen Boekman Foundation 2001-2004* (Up-to-date, sound, differentiated and well-communicated information about Dutch cultural policy: a costly project: an outline of the additional investments to be made in the Boekman Foundation 2002-2004), the Board firmly expressed its view that more intensive involvement of the Internet would help to make information on cultural policy in the Netherlands and abroad more effectively available. The memorandum was sympathetically received, but – given the funds involved in ICT investments – the Board was told that the chance of realisation of the ambition would be nil, for the time being. After all, according to the Ministry, as a result of the current subsidy system, relatively high investments for the improvement of the organisation would be possible only at a moment when all subsidies *de jure* were to be reviewed once every four years. Consequently, matters would need to be raised within the framework of the period covering the cultural memorandum of 2005-2008.

In 2001 housing ambitions also needed to be deferred. The Foundation's collection presently comprises over 50,000 titles and the size of the library is therefore unique in Europe. The current subsidy relationship with the government, however, does not provide for a clause that limits the amount of information that needs to be available. For that matter, the circles of users unambiguously demand the library to be both complete and up-to-date. This resulted in the library gradually exceeding its ultimate capacity and will therefore need to move one floor lower on the same premises. Technically speaking this is possible: constructional research has shown that a lot more can be housed in the Herengracht 415 premises.

How can a centre of expertise and information be managed in a sensible way without any prospect of extra possibilities for investment? For the time being, for the Board there was only one means of surviving the budgetary limits defined by the Council and the government, namely by Boekmansichting's board cutting its coat according

to its cloth in the short term and by continuing to look for long-term investment possibilities. All this also involved not filling any vacancies among the scientific staff. The staff reductions that, by now, have already been effected, mainly concern the literature studies component that the Foundation has provided for years. For the moment, the only option for keeping the output in this field up to standard will be by obtaining commissions and assignments. It will continue to look for possibilities for realising these ambitions sooner or later.

On 31 December 2001 the board was composed as follows:

** Executive committee*

Ms E. van Eijck van Heslinga, *chair*;

C. Waal, *deputy chair, representing the Association of Dutch Municipalities*;

F. van Koetsveld, *treasurer, representing the Dutch Museum Society*.

** Board*

Ms G. van den Bergh, *representing the Association of Collaborating Dutch Universities (Dutch: VSNU)*;

A. Brandcnbarg, *representing the Council for Culture*;

Ms G. Hecvel, *representing the 'Kunstenbond FNV', union branch 'KIEM', the trade union for the Arts, Information and Media*;

A.J. Holvast, *representing the Federation of Artists' Associations*;

Ms M. de Mcijer, *representing the Inter-provincial Consultation on Welfare*;

V. Stissi, *representing the National Co-ordinating Committee for the Protection of Monuments and Historic Buildings*.

Personnel

As of 31 December 2001, the staff consisted of:

director: C. Smithuijsen (100 percent);

staff: H. van Dulken (80 percent), Ms T. Gubbels (60 percent), Ms I. van Hamersveld (80 percent), Ms A. van Hemel (70 percent), Ms S. Hoogervorst (100 percent), A. Nuchelmans (70 percent);

library: Ms J. Dckker-Retel (50 percent), J. van der Leden (80 percent), Ms S. Leefsma (80 percent), Ms M. Lindhout (80 percent), Ms M. Nooijen (80 percent);

system management: G. de Bruin (80 percent), A. Nuchelmans (10 percent);

secretariat: Ms E. Andrea (60 percent), Ms M. Barnier-Spee (40 percent); Ms M. van Splunter (100 percent).

Collecting and storing Information

Library

Collection and acquisitions

At the close of 2001 the library had a total of 27,904 volumes on its shelves and 53,426 documented titles of books, articles from magazines, digital documents and files were described in detail in the catalogue (with annotations). During the year under review, a total number of 1,999 new titles were included in the catalogue; the digital acquisitions increased from 58 in the first year (2000) to the digital storage of 251 documents. Thirteen times the library staff created a new file of cuttings, as a result of which the number of files on topical subjects, cut from newspapers and weekly magazines, rose to 151. The number of volumes of magazines rose by 36 to reach 1,181. The number of periodicals (magazines, annual reports and Parliamentary documents) increased by 48 to become 864 in total. The current subscriptions to periodicals rose by 20 to reach 154.

A diskette listing acquisitions (*Aanwinstendisk*) appeared four times containing a quarterly overview, while there were monthly updates on the Internet. Subscribers were informed of the fact that acquisitions will only be published on the Internet as of November 2002. For the time being, the quarterly publication of acquisitions on diskette will be available on request for subscribers who have no access to the Internet.

The public presently has four catalogue stations available, which can be used with a minimum of instruction. Internet consultation of the catalogue is also increasing. In 2001 there was an average of 442 Internet hits a month on one of the library pages on the web site. In comparison with the previous year this represents an increase of 257.

Library users

Students, teachers, researchers, artists, managers and other staff from arts institutions and – to a lesser extent – policymakers and government officials visit the library. In collaboration with educational institutes (higher professional education and university), the library has given nine presentations on the use of the catalogue and the library. In 2001 there were 2,421 external readers (2,253 in 2000) who, together, borrowed a total of 5,325 publications (4,765 in 2000). Staff at the Boekman Foundation borrowed 1,066 publications.

Boekmancahier

In collaboration with the editors of the *Boekmancahier* the library staff are responsible for the columns *Signalementen* (Descriptions) and the *Dossier* (File). Both columns were created with the aim of informing the readers of the *Cahier* about the library collection. In *Signalementen* a number of recently issued

publications and dissertations are summarised; in *Dossier* a theme is discussed and complemented with an annotated list of recommended reading.

Co-operation

In Augustus 2001 the library became affiliated to the collaboration network of libraries in Amsterdam, Adamnet (www.adamnet.nl), as yet, as an observer free of charge. The library works together with a number of related documentation centres in Europe under the name of Recap, Resources for Cultural Policy in Europe.

Resources for Cultural Policy in Europe (Recap)

The Boekman Foundation co-ordinates Recap (Resources for cultural policy in Europe). Recap, in turn, provides co-ordination between various European documentation centres dealing with art and cultural policy. The aim of Recap is to provide an exchange of information and documentation, to improve relations between the various European centres, to develop expertise in the field of systems facilitating international information access, and to co-ordinate various documentation collections for those who are interested. Recap's activities can be accessed from their web site at www.recap.nl, which provides general information about the project. Besides information about the project, the latest developments within Recap and a mailing list, the visitor also receives information about partner organisations and access to the on-line catalogues, in so far as these are available.

In 2001 Recap's major partners were: Kulturdokumentation of Vienna; Kulturpolitische Gesellschaft of Bonn; Fondazione Fitzcarraldo of Turin, and Culturelink of Zagreb. In March 2001 these partners met one time, for consultation. They made arrangements, among other things, for a subsidy request from the European Union under the *Culture 2000* EU programme. The request entailed facilitation of virtual information services at national and European level for policymakers, researchers and people from the field. The project includes the development of a multi-lingual thesaurus. The pilot versions of both the Dutch edition and the English translation were completed in 2001. In November 2001 the request for subsidy was turned down, as a result of which Recap's ambitions and activities have been put on a lower plane.

Cultural Policy Research Online (CPRO)

CPRO became operational at the beginning of 2001. The international database of on-going research into the arts, culture and policies has been set up in accordance with the Adlib system that is being used in the library. A collection – currently numbering over 500 – of research projects carried out by researchers from a wide range of countries, can be found via many entrances and can be categorised.

People can also search by country, as a result of which the Dutch contribution remains recognisable within the international world of research. The web site's address is: www.recap.nl or can be consulted via www.boekman.nl.

Conference agenda

This agenda concerns national and international conferences, symposia, debates and lectures on art and cultural policy. Up-to-date information is presented and outdated details removed on a weekly basis. Where possible – which is the case with most conferences nowadays – links are made for accessing the web sites of organising bodies.

Development and Dissemination of Information

Sociology of Art

The Boekman Chair in the Sociology of Art

In May 2001, Nathalie Heinich presented four lectures to the students of the Department of Cultural studies and Social sciences at the University of Amsterdam, within the context of the project *Cultuurbeleid, theorie en beroepspraktijk* (Cultural policy, theory and professional practice) by Dos Elshout. The lectures involved a general introduction to the themes and methods of the sociology of art and how the various generations of art sociologists handle these aspects. Nathalie Heinich paid special attention to the various – quantitative and qualitative – socio-scientific approaches of the reception of art, various sociological views of the role of intermediaries in the world of art, and the varying views of sociologists on material and mental criteria for the production of art. In November Ms Heinich published *La sociologie de l'art* with La Découverte in Paris. The book, which is based on the four lectures, provides a practical outline of the current position of the sociology of art.

A discussion about Van Gogh

On 8 March 2001, a lively multidisciplinary discussion about the book *The Glory of Van Gogh* took place between scientists and artists, led by journalist and writer Michaël Zeeman, on the premises of the Boekman Foundation. In her book about the reception of Vincent van Gogh, Nathalie Heinich illustrates how the veneration of the – in her opinion – first hero of modern art, the religious historical and religious sociological interest in martyrdom and pilgrimage, the economic developments in the art market, the psychological interest in deviant behaviour, and the hagiographic engagement with wonder come together. According to Ms Heinich, Van Gogh embodied a new model of artistic skill, the *peintre maudit*, as a result of which the status of art and the way in which artists – who lived before and after him – were assessed underwent a change. The participants in this discussion, who – each from their own discipline – presented a viewpoint to Ms Heinich, were the authoress and philosopher Joke Hermesen, art historians Dario Gamboni and Louis van Tilborgh, art sociologists Bram Kempers and Cas Smithuijsen, theologist Sijbolt Noorda, and philosopher Kees Vuyk. The organisation was in the hands of Truus Gubbels. It is planned to use the results of this debate for a symposium or workshop in which the concept of ‘artistic fame’ – a recurring theme in Heinich’s works – will be discussed.

Preparations for activities in 2002

During Nathalie Heinich’s stay in the Netherlands, Dr Susanne Janssen at the Erasmus University Rotterdam and Prof. Dr Lisa Kuitert at the University of Amsterdam started the preparations for a workshop on the socio-economic conditions of authorship at the end of the twentieth and early twenty-first century. On the basis of publications by Nathalie Heinich about aspects such as the

authors' self-image and the impact of winning awards in the field of authorship, the workshop aims at defining the current status of research into this theme. The workshop will be held in 2002, which will also be the last year of Ms Heinrich's Boekman chair at the University of Amsterdam. Furthermore – in collaboration with Amsterdam University Press, *Maison Descartes* and the Erasmus University Rotterdam – plans were developed for the publication of a Dutch collection of essays by Nathalie Heinrich, which will be issued in 2002.

Nathalie Heinrich's sociology of art in *Boekmancahier*

Nathalie Heinrich presented her theoretical-methodological programme for research into the sociology of art during a public lecture entitled *What is an artistic event?*, which was published in *Boekmancahier* 44. This was the start of a series of articles on Ms Heinrich's views on art sociology. In 2001 contributions by Jan Marontate, professor at the Department of Sociology and Anthropology of Arcadia University in Wolfville, Nova Scotia, Canada were published. She placed Ms Heinrich's body of works within the context of sociologist debates in Paris during the nineteen seventies and eighties. Diana Crane, professor at the University of Pennsylvania, School of Arts and Sciences, points to the similarities in the works by Howard Becker and Nathalie Heinrich: the significance of art works is contained in the conventions that were used to create these works. Finally, in a column, emeritus art historian Evert van Uiter advocates a different avenue: his study – which begins with art works and artists – results in stories that need to be provided with a meaningful context.

Professionalisation

Writers and visual artists in the nineteenth century

For a long time, scientists and art lovers regarded the nineteenth century as a slow build-up from a hopelessly all-time low – the eighteenth century – to a new peak since the Dutch seventeenth century: impressionism. This view is still manifest from the famed book by Harrison and Cynthia White: *Canvases and Careers*, which was reread by Mirjam Westen, curator at the Museum for Modern Arts in the Dutch town of Arnhem, for *Boekmancahier* 47.

In the meantime, the nineteenth century has become a favourite field of research, which is evident from the annotated literature that has been included in the *Dossier* column of *Boekmancahier* 47 about literary authors and visual artists in the nineteenth century. Truus Gubbels, who adapted and translated Nathalie Heinrich's original text about this subject for the introduction to this *Dossier*, states that it is hardly possible to carry out research into nineteenth-century artists without paying attention to the socio-economic and institutional context of their works. Examples of studies of this type have been included in *Boekmancahiers* 47 and 50. In *Boekmancahier* 47, for example, Lisa Kuitert and Ton van Kalmthout write about the position of the literary author. According to

Ms Kuitert, professor of Book Science at the University of Amsterdam, the early nineteenth-century literary authors were basically enthusiasts, while, as a result of their improved legal position and under the influence of a revolution in reading and the commercialisation of the book trade, they were transformed into market-orientated professional writers at the end of that century. After 1875, with the advent of a generation of self-assured literati, it is the writers themselves who take the steps necessary to improve their material interests, according to Mr van Kalmthout, who is connected to the Rudolf Agricola Institute of Groningen University as a researcher.

Visual artists already had a professional status, which is evident from the contributions by Annemieke Hoogenboom, Nathalie Heinrich and Dani Cuypers, among others. In *Boekmancahier* 47 Annemieke Hoogenboom, university teacher at the Institute for Art History and Music Science at Utrecht University, being an artist was a financially attractive profession, although the myth of the artist living in poverty suggests otherwise. However, in France the number of artists also boomed, which becomes clear from a contribution by Nathalie Heinrich, researcher with the *Centre National de la Recherche Scientifique* in Paris, to the same *Boekmancahier*. Ms Heinrich explains the explosive growth, among other things, from the higher status that the painters acquired, their increased opportunities for exhibitions, and a more liberal admissions policy at the academy of arts.

Much research into the French nineteenth-century world of art is based on presuppositions, states Dani Cuypers, art historian and PhD student, in *Boekmancahier* 50. One of them is that the world of art was initially dominated by the *Académie des Beaux-Arts* with its salons and was gradually taken over by dealers and art critics. More insight, says Ms Cuypers, can be gained by focusing the study on continuity instead of on disjointed areas, on the world of art as a whole instead of on just part of it.

Art and the economy

Highlights of cultural economy

After his study of literature called *Culturele economie in de lage landen* (Cultural Economics in the Low Countries), economist and marketing expert Frank van Puffelen focused on the 'international top-hit charts' of publications by cultural economists. In collaboration with a number of reputed cultural economists – such as Ruth Towse, Marc Schuster, David Throsby and Bruno Frey – Van Puffelen drew up a list of books and articles that included the best that cultural economists had to offer. Which themes do they discuss and what insights do they gain?

These questions were the starting point of a voluminous essay under the working title *De worsteling van economen met de kunsten* (Economists' struggle with the arts). In the meantime the text was adapted for an article in *Boekmancahier* that will be published in 2002.

Art management

Carel Birnie lectures

In the Netherlands, Carel Birnie did pioneering work in the field of art management. Birnie used to be the director of the Netherlands Dance Theatre and a cultural entrepreneur. For that reason, the annual lecture on art management – organised by the Department of Arts and Cultural Studies at the Erasmus University Rotterdam – was named after him: the *Carel Birnielezing*. The lecture is intended to represent the current status in the field of art management within one of the art sectors. The first lecture was presented by Paul van Oort, director of the Stichting Schiedamse Theaters. Hans Onno van den Berg explained Carel Birnie's illustrative significance for art management. Both lectures were published in *Boekmancahier* 47.

Some of Birnie's qualities suggest a model for successful art management: he had a clear perception of the direction in which his dance company should develop (the world top), he geared his personnel management to this view, fostered a broad opinion on marketing (not in the attenuated meaning of publicity), was a financial entrepreneur (did not solely depend on subsidies) and was the boss. Paul van Oort does not object to financial entrepreneurship, but feels that the scales have tipped too much: the dictatorship of the economy should be broken in favour of the *Theater moet* (Theatre, a must) ideology.

Art and cultural policy

***Boekmancahier* 50: the Thorbecke adage**

During a parliamentary debate in 1862, statesman and lawyer Johan Rudolf Thorbecke (1798-1872) happened to mention that he did not regard the arts as government business. He immediately added that 'the government is not a judge of science and the arts'. Ever since, this statement – which is generally called the Thorbecke adage – has caused permanent unrest in cultural-political circles. In *Boekmancahier* 50, Wessel Krul, professor of Modern Cultural History at Groningen University and director of the Rudolf Agricola School for Research, argues that Thorbecke's statement – like so many of his statements – was an argument of the moment. He considered doing nothing about cultural politics a form of intervention. In theory, the state should promote art and science and the best way to do this was to withhold financial support. This pursuit of withholding state support stemmed from the belief that funding the arts would result in the laziness of the artists and, eventually, in a deterioration of the arts. After Thorbecke's death the adage was no longer a basis for policy, states Krul. Historian Roel Pots has a different opinion. He feels that the adage started to play an increasingly important role in Dutch cultural politics. After World War II the two components of the adage – non-judgement and the creation of an enabling environment – even became a basis for policy. The enabling element resulted in the establishment of a cultural infrastructure, and non-judgment in the

establishment of the Arts Council, which was incorporated into the current Council for Culture in 1995. Tjeerd Schiphof, university teacher of Art and Cultural Sciences at Erasmus University Rotterdam, points out that with the introduction of the *Wet op het specifiek cultuurbeleid* (Act governing specific cultural policy) in 1993 'Thorbecke' was even solidly anchored in law and legislation.

In practice, the combination of actual involvement and contextual distance pursued by the government creates a lack of clarity. This lack of clarity is evident from the dilemmas with which the Council for Culture is faced.

According to publicist Paul Kuypers, a member of the 1992 Advisory Council for the Arts, these dilemmas are a result of the two forms of recommendation that the Council applies: policy advice and institutional review. This combination emanates from a choice made by the government and the Council with regard to the model of integral policymaking. He even feels that the concept of institutional review should be abandoned. In his introduction to the *Dossier*, dedicated to opinions about the position of the Arts Council (1961-1995) and the Council for Culture (1995-2001), Cas Smithuijsen, together with Kuypers, observes that the Council erroneously focuses on institutional review. This happens at the expense of sorely needed policy advice. The books, reports and articles about the origins, set-up and function of both the Arts Council and the Council for Culture for the *Dossier* column were selected by Jack van der Leden, Saskia Leefsma, Marike Lindhout and Mieke Nooijen.

Tjeu Strous, policy manager of the *Rotterdamse Kunststichting* (Foundation for the Arts), describes the experience that Rotterdam gained with drawing up a cultural profile. According to Strous, the Council for Culture's institutional review is under pressure. Not all the institutions should be reviewed at the same time, at regular four-yearly intervals.

The arts for whom? Culture, policy and the future

On 8 June 2001 a debate between the chairmen of the parliamentary parties of the second Dutch 'Purple cabinet', Ad Melkert (*PvdA*), Hans Dijkstal (*VVD*) and Thom de Graaf (*D 66*), led by Els van Eijck van Heslinga – chair of Boekman Foundation's executive committee – took place at Frascati theatre in Amsterdam. The debate was based on three scenarios of the future of cultural spread, which Andries van den Broek and Jos de Haan – researchers with the Social and Cultural Planning Bureau (SCP) – outlined in their book *Cultuur tussen competentie en competitie* (Culture between competition and competence). In 2000, the Boekman Foundation published the book in collaboration with the SCP. Prior to the discussion, *NRC Handelsblad* – one of the Dutch leading newspapers – published a summary of the scenarios in its *Tegenspraak* (Objections) column with the aim of the ministers responding to its content in the newspaper. The articles by the chairmen of the parliamentary parties were published on 10 May, 17 May and 31 May respectively. Furthermore, in the

NRC Handelsblad issue of 7 June 2001 there was also a reaction from the *Groen Links* and *CDA* parliamentary parties and a lively discussion developed on the paper's web site, on which anybody who felt like it could respond to the ministers' statements.

Prior to the debate Paul Schnabel, director of the Social and Cultural Planning Bureau (SCP), told some facts and trends in cultural spread and described a 'doom scenario' of cultural depletion based on visits to recognised institutions. A scenario that was dismissed by all the party chairmen. Melkert felt that no distinction should be made between high and low culture and that this scenario misjudges the dynamics that are so typical of culture and cannot be expressed in figures. Dijkstal emphasised that over the past few decades the status of culture has only improved and that increased freedom and an increased market would yield even better art. De Graaf argued in favour of improvement of quality and – in this context – favoured a split in the funding of art policy and public-orientated policy. The series of articles in *NRC Handelsblad* was arranged by Warna Oosterbaan Martinius and Mark Kranenburg; the debate was organised by Andries van den Broek, Truus Gubbels and Cas Smithuijsen.

Subsidy cutbacks

During the year under review Hans van Dulken worked on the final version of his literature study of the central government's subsidies policy regarding historic monuments, film and the theatre. He sought the advice of experts in the various policy domains. The book will be published in 2002. The foundation was granted a subsidy by the Ministry of *OCenW* (Education, Culture and Science) to assist the publication of this version.

Art policy reader / Arts education expert meeting

After the proposals for the content of a reader on art policy, government and the market – in collaboration with teachers of art policy and art management – got under way, being a sequence to the readers that had been published in the early nineteen nineties, this project was suspended due to a staff shortage. Instead it was decided to resurrect the *Contactdag Kunsteducatie* (Arts Education Contact Day). Teachers from various training institutes for cultural studies and for art policy and art management will be involved in an *expert meeting* on the content of training in relation to the practical demand.

Civil Society and Cultural Policy in Europe

With the support of the Council of Europe, the European Cultural Foundation and Phare's Fiesta programme, the Polish sociologist Dorota Ilczuk – assistant-professor of Economy at the Jagiellonian University in Cracow – conducted a study into the possibility of realising financial and organisational contributions from private sources on the basis of cultural policy.

In a comparative study titled *Cultural Citizenship: Civil Society and Cultural*

Policy in Europe, Ilczuk analyses to what extent cultural-political programmes offer prospects for the development of a civil society in – what she calls – Europe's new democracies. She, in fact, means Estonia, Latvia, Hungary, Poland and Slovenia and compares the situation in these countries with – as she says – 'more developed democracies', which can be found in Finland, Germany, the United Kingdom and the Netherlands. Her conclusion is that the post-communist countries could take the organising principles of the *civil society* of Western European countries as a model for their own developments, but that they should not follow these principles unthinkingly. In this respect, the rise of European awareness among culturally involved parties in the respective countries will be important. This awareness outshines the old elements of struggle, like the artistic freedom that had to be gained from the national state immediately after the *Turning point* of 1989.

Boekmanstudies sought to have Ilczuk's text translated and published and succeeded in obtaining the financial means required for its publication. Circle (Cultural Information and Research Centres Liaison in Europe) contributed to the book, in that its co-ordinator Diane Dodd was the editor-in-chief. On 22 June 2001 the book was presented in Bucharest, during a conference entitled *Civil Society and Culture: Private Action for Public Good*, which the Council of Europe had organised in collaboration with the Rumanian Ministry for Cultural and Religious Affairs. This all took place under the Mosaic project. Later on during the conference, Cas Smithuijsen presented the author with the first copy of the book published by Boekmanstudies.

Cultural information and Research Centres Liaisons in Europe (Circle)

Since 1 January 2001 Circle has a permanently staffed secretariat, functionally housed within the Boekman Foundation. Diane Dodd takes care of membership records, co-ordinates the various activities and keeps Circle's web site (www.boekman.nl/circle) up-to-date, which the Finnish Arts Council transferred to the Boekman Foundation in 2000.

The annual *Circle-Round Table* was held from 2 to 4 November at Newcastle-upon-Tyne. The theme was *Culture, Civil Society and Voluntary Work in Europe*. With this theme a link was made to the international year of voluntary work (so entitled by the United Nations). In organising the *Circle-Round Table*, Circle collaborated with the British Voluntary Arts Network (VAN). The Netherlands was represented with an address by keynote speaker Dr Paul Dekker, scientific worker with the Social and Cultural Planning Bureau (SCP) and participant in the worldwide *civil society* study project, co-ordinated by the Johns Hopkins University in Baltimore (USA). The *reader*, which had been produced on the occasion of the conference, included a contribution about government measures aimed at improving voluntary work in the Netherlands, particularly in the cultural field, written by Cas Smithuijsen. In 2003 a book will be published based on the conference.

With the help of Circle the book *Cultural Citizenship. Civil Society and Cultural Policy in Europe* by Dorota Ilczuk was published. Rod Fisher, a member of the Circle executive committee, made a recommendation on its content and Diane Dodd was the final editor. This publication by Boekmanstudies was made possible thanks to the subsidies granted by the European Cultural Foundation and the Council of Europe.

Partly thanks to Circle's efforts, *A Must or A-Muse*, the conference on cultural education that was held in the Dutch city of Rotterdam, drew broad international interest. A number of Circle members provided answers to the *questionnaire*. Furthermore, Circle as such was well-represented during the conference. During Circle's annual meeting in Newcastle a few changes took place in the executive committee. At this location, Rod Fisher (deputy chair) and Ritva Mitchell (chair) stepped down and were succeeded by Jordi Pasqual i Ruiz (Barcelona) and Dorota Ilczuk (Warsaw) respectively. Peter Inkei (Budapest) stayed on as secretary-general and Cas Smithuijsen (Amsterdam) as treasurer. Furthermore, the composition of the general administrative body changed because Carla Bodo (Rome) stepped down. Her position was not filled. The other members are Lidia Varbanova (Sofia), Sanjin Dragojevic (Zagreb), and Sylvie Escande (Paris).

Cultural education

A Must or A-Muse, conference and reader

At the end of 1999 Cultuurnetwerk Nederland (at the time still LOKV, Netherlands Institute for Arts Education), the Boekman Foundation and Erasmus University Rotterdam drew up their initial plans for an international conference on cultural education, cultural participation and cultural policy. On this occasion, the three organisations made up a consortium so as to combine forces and effectively put together a range of specialisms. It was expected that the consortium would have sufficient capacity on hand to prepare and realise the large-scale conference.

The Boekman Foundation's role concentrated on distributing a 'Europe-wide' survey and on collating the details obtained in this way. Erica Haffmans was in charge of the international survey. Furthermore, preparations were under way for the realisation of a *reader* that was to be finished a few weeks before the conference. Annemoon van Hemel was in charge of the final editing. The co-ordination of the preparatory consortium meetings and of the conference was in the hands of Erica Haffmans. She also maintained external contacts with the Dutch Ministry of Education, Culture and Science (*OCenW*), Rotterdam Cultural Capital, Circle, and with the conference participants.

The four-day conference was chaired by former Minister of Welfare, Health and Cultural Affairs (*WVC*) and former Euro-MP Hedy d'Ancona and it took place at the World Museum and Erasmus University in Rotterdam from 26 to 29

September 2001. During the opening of the conference, addresses were given by Dr Rick van der Ploeg, State Secretary for *OCenW*, Nikolaus van der Pas, director-general for Education and Culture with the European Commission and Prof. Dr Rudy Laermans, professor of sociology at the Catholic University of Leuven. In the days that followed, numerous keynote speeches were given and just as many workshops were provided in the main building of Erasmus University. Conclusions and recommendations were formulated by, among others, conference observers Brent Wilson (New York) and Corina Suteu (Bucharest). At the end of the four-day conference Martin Berendse – deputy director for the Arts with the Ministry of *OCenW* – stated, on behalf of Rick van der Ploeg, that he was very pleased with the course of the conference and the way in which the consortium had organised things. In his final word, also on behalf of Piet Hagenaaers of Cultuurnetwerk Nederland and Ton Bevers of Erasmus University, Cas Smithuijsen thanked the ministry for the trust it had placed in the organisers.

In addition to the conference activities, the participants could attend a range of cultural events within the framework of Rotterdam Cultural Capital that were provided at various locations throughout the city. The conference, which was attended by about 150 people, ended with a closing dinner at hotel New York.

***Boekmancahier 49* about cultural education**

In 1996, under the government of the then State Secretary for Cultural Affairs, Aad Nuis, the project *Cultuur en School* (Culture and School) was initiated. The purpose of the project is to strengthen the position of culture in regular education and to develop sustainable relations between cultural institutions and schools. In the first instance the policy measures mainly focused on the senior forms of secondary education. As a result, primary education and the junior forms of secondary education – basic education (12-15 years) – have fallen between two stools. According to Fianne Konings, who is on the staff of the *Centrum Beeldende Kunst Rotterdam* (centre for visual arts), and Letty Ranshuysen of the agency *Letty Ranshuysen Onderzoek Cultuurdeelname* (research into cultural participation), the quality of arts education within primary education leaves much to be desired. In the introduction to the *Dossier* column they evaluate policy implementation of the *Cultuur en School* project after five years; Mieke Nooijen selected the literature for this *Dossier*.

The institutions that act as intermediaries between cultural organisations and the education sector and develop educational activities themselves – the centres for arts education – do not really move with times. Teaching methods are outdated and mobility of work is limited. Cultural diversity, new media and interdisciplinarity have not yet been introduced, observed Dirk Monsma, director of the SKVR, the centre for arts education in Rotterdam. Sannette Naeyé, director of Cinekid film festival, also advocates an interdisciplinary approach; interactive new media are very suitable in this respect. She opts for productions

specially geared to children; the traditional products offered by the cultural institutions will be of no use to children of basic educational age (12-15 years). At primary school and basic education level the introduction of particular forms of art depend on the teacher's enthusiasm. This applies, for example, to architecture and opera education. Children of all ages – from the youngest pupil at primary school level to candidates for the final examinations in secondary education – will be able to handle architecture. Architecture is an interdisciplinary subject and demands a cross-curricular approach, feels Michel de Bakker, who – operating under the business name of Eclat – works as a cultural organiser in the field of the visual arts and architecture. In practice, such an interdisciplinary approach seldom occurs, he argues. The 'direction of view' in lessons with or on architecture usually does not focus on contemporary processes, but rather on the past and in an object-orientated way. As opposed to the more everyday subject of architecture there is the elitist nature of opera. Most operas are not suitable for children of primary school and basic education level. In order to reach these target groups some opera producers adapt existing operas or write their own operas, says Annelies Wielaard, publicity official with the *Melkweg* (Milky Way, a multi-functional entertainment venue). Classical music is a different cultural expression and one to which children and young people are hardly introduced. By combining classical music with popular forms of music and compositions especially made for the target group, the introduction can progress successfully, writes Ariane Vervoorn, head of Education with *Productiehuis Cinema De Liefde*. She bases her statement on the responses to the *Enjoy Yourself* project, developed on the instructions of the Netherlands Promenade Orchestra. The article was translated into English and used for the introductory article of the conference compilation of YO! International Youth Opera Festival, which was held on the occasion of the sixtieth anniversary of the *Stadsschouwburg Utrecht* (municipal theatre) in October 2001. In all situations described above, special productions written and made for children and young people, direct contacts between artists and pupils, in combination with an interdisciplinary approach and new media, have had a stimulating impact. Together with a brief introduction, the summaries of the articles from *Boekmancahier* 49 were compiled and distributed among the participants at the *A Must or A-Muse* conference.

Cultural diversity

Countries of origin

In collaboration with the Phenix Foundation in Rotterdam the Boekman Foundation is collating information about the interaction between immigrants who live in the Netherlands and the countries where they used to live and usually still

have family: their countries of origin. A redefinition of the cultural relations between the Netherlands and the countries of origin could result in a re-assessment of international cultural policy. The aim of the project is to formulate new policy options. Subject expert Michèle Jacobs has been called in to assist with the project.

Art criticism

Boekmancahier 47

Especially since World War II the dissatisfaction with the functioning of art criticism seems to have become more structural in nature. According to Kees Vuyk, philosopher and director of the faculty of Visual Arts and Design at the Constantijn Huygens Academy at Kampen and, meanwhile, appointed as director of the Netherlands Theatre Institute, this is the result of the permanent crisis in which modern visual arts is situated. In his view, the purpose of art criticism is to justify the arts as art. Art criticism as a whole should look into the 'what is art?' question, preferably through debates within public platforms. Vuyk argues this point in *Boekmancahier 47*. In the same issue Maarten Doorman, poet, essayist and special professor of Literary Criticism at the *Vrije Universiteit Amsterdam* (Free University of Amsterdam), objects to this view and considers it an 'undesired reduction'. Art criticism should pass a rational judgement of taste.

Visual arts

Art for sale!

On 13 March 2001, a round-table discussion took place at the Boekman Foundation about professionalisation of the gallery sector in the Netherlands, initiated by the Mondrian Foundation. Participants in the discussion included owners of galleries, policy officials, publicists, museum directors and scientists. There were two introductory addresses. Helen van der Meij, former gallery owner in the Netherlands and currently art consultant in London, gave her view on the link between idealism and commerce in the national and international gallery establishment on the basis of four American and British examples of gallery owners who, in her opinion, handle the arts and funds correctly. Olav Velthuis, art historian and economist, who – at Erasmus University Rotterdam – is conducting doctoral research into the prices of visual arts in the United States and the Netherlands, advocated a more art trade-like attitude among Dutch gallery owners. In his view, they should not focus solely on organising exhibitions on the basis of consignment, it would be a good thing for the sector if gallery owners were to buy and sell works of art so that they can bind artists more to the gallery. In addition, they could develop more intermediary activities for collectors. Velthuis advocates the introduction of the internal subsidy scheme model, which is common practice in the publishing sector: financing new and

young art by selling 'bestsellers'. After responses were given to the addresses of both gallery societies' chairs, Erik Bos of the *Galeriebond Nederland* (Dutch Gallery Association) and Ronald Janssen of the *Nederlandse Vereniging van Galeriehouders* (Dutch Society of Gallery Owners), a discussion took place based on a number of viewpoints, led by Kees van Twist, director of the *Groninger Museum*. Ingrid Janssen of the Mondrian Foundation and Truus Gubbels were in charge of the organisation of this meeting.

The results of the round table discussion were published in the book *Kunst te koop! Artistieke innovatie en commercie in het Nederlandse galeriebestel* (Art for Sale! Artistic Innovation and Commerce in the Dutch Gallery Sector) which was issued in October 2001. Ingrid Janssen wrote an essay under the title *Van kunstenaar naar koper: de spilfunctie van de galerie in de particuliere markt voor hedendaagse kunst* (From Artist to Buyer: the key role of the gallery in the private market for contemporary art), which focused on the current status in the Dutch gallery sector. In it she outlines the main obstructions for on-going professionalisation of the gallery sector. Adaptations of the introductions by Helen van der Meij, *Wat maakt een galerie succesvol: vier voorbeelden uit de internationale kunstpraktijk* (What renders a gallery successful: four examples from international art practice), and Olav Velthuis, *Nieuwe inkomstenbronnen voor Nederlandse galleries* (New sources of income for Dutch galleries), were also included in the book. Under the title *Een goed schilderij past boven de bank* (A good painting fits well above the sofa), visual artist Gijs Frieling gives his resolute view on the gallery owner as an initiator and supervisor of commissioned art. In collaboration with Barbara Weenink, Truus Gubbels and Ingrid Janssen produced a report of the discussions under the title *Show me the colour of your money... : een rondetafelgesprek over de marktgerichtheid van galleries in Nederland* (Show me the colour of your money...: a round table discussion about market orientation by galleries in the Netherlands). A final text for the book was contributed by Melle Daamen, the then director of the Mondrian Foundation, entitled *Lekker veel markt: epiloog* (A really big market: epilogue).

The presentation of *Kunst te koop!* on 2 October 2001 by chairman of the Mondrian Foundation, Hans van Beerwerd, to State Secretary Rick van der Ploeg attracted a lot of attention from gallery owners and other people involved in the world of art. On the occasion of the presentation of the book Bernd Fesel, secretary of the *Bundesverband Deutscher Galerien*, gave a speech on the gallery sector in Germany. Subsequently, a forum discussion was held led by Kees van Twist, director of the *Groninger Museum*, with the chairs of both associations for gallery owners and with Paul van Rosmalen of *Kunsthandel Borzo* in Den Bosch, Annet Gelink of the gallery with the same name in Amsterdam, and publisher Joost Nijssen of *Podium* publishing house in Amsterdam.

Museums

Boekmancahier 49

Dutch museums are currently undergoing a drastic modernisation. Concepts such as perception and accessibility are now matters of primary importance. Aspects such as client-orientation, signposting, presentation and design have been put at the top of their agendas. 'Museums should no longer be solely regarded as storehouses for objects and a playground for researchers and specialists', writes Michèle D. Jacobs, historian and museologist, in the *Congressen* (conferences) column. In the museums a shift in focus can be observed from collection to public-orientation. Museums are increasingly focusing on what they can offer to the public.

According to Frans Grijzenhout, head of the Education Department and deputy general director of the *Instituut Collectie Nederland* (Netherlands Institute for Collections), the history of the Amsterdam Rijksmuseum – one of the major national cultural institutions that the Netherlands boasts – shows that many of the apparently current discussions prove to have been persistently going on for a long time. This, for example, applies to the question of what should prevail in a national history collection: the aesthetics of presentation with the emphasis on the visual arts, or the didactics of an approach concentrated on history. This is what Grijzenhout notes in his book review of *200 jaar Rijksmuseum* (200 years' National Museum) by Gijs van der Ham.

The role of new media in the present-day Rijksmuseum occupies a central position in the contributions of Arjan Burger and Bianca van Stein. Burger outlines the way visitors to the web site could experience history if the web site were enriched with three-dimensional objects and the option of interaction with other visitors. Van Stein points to the importance of presenting compelling stories by means of the ARIA multimedia system used by the museum. Both the web site and ARIA are still used too much for transference of factual information.

National museums are increasingly blamed for giving a too glorious and one-sided perspective of national history, says Michèle D. Jacobs in her review of the *Negotiating Histories* conference compilation. Museums in countries with a history of colonisation are confronted with the question of whether they should present 'white' history only, or also the history of the colony's original people. In this respect, another group could actually be added: the newcomers.

In the Netherlands the lack of attention for public groups such as minorities has resulted in these groups persistently claiming their right of setting up their own cultural centres, says Liane van der Linden, director of *Imagine IC*, previously owned by the *Beeldverzamelgebouw Amsterdam Zuidoost* (centre for identity, culture and migration). In the past the Dutch institutions for heritage and research proved insufficiently capable of adopting a view that differed from what they were used to. Consequently, they do not do justice to heritage as such. Minorities have a need for depositories for personal stories, where their own culture is

considered and discussed as a living and developing heritage, for example - as regards interaction with other cultures.

Beauty or Recollection

In 2002 *Schoonheid of herinnering* (Beauty or Recollection), a project dealing with the presentation of Dutch national and colonial history in museums that have collections of historical objects, will be restarted in collaboration with the Mondrian Foundation and will be co-financed by the Ministry of Education, Culture and Science (*OC&W*). Major questions posed: are museums the memory of the nation, do they have a task to fulfil in establishing an awareness of the past (with the implicit strengthening of national consciousness), how is that past to be presented, and how important is the object as such? Michèle D. Jacobs has been hired for the implementation and the project will be supervised by Ineke van Hamersveld and Marineke van der Reijden (Mondrian Foundation). This co-operation will result in an English compilation and a closed, international *expert meeting* on the subject. In the second phase, in collaboration with the *Nederlandse Museumvereniging* (museum society) the results will be presented to the Dutch museum world and, in addition, the conference proceedings will be published for the international market.

Music

An astounding silence

On 27 June 2001 Cas Smithuijsen took his PhD at the University of Amsterdam with a study of long-term developments in the behaviour of performing musicians and the audience. *Boekmanstudies* published his study results under the title *Een verbazende stilte: klassieke muziek, gedragsregels en sociale controle in de concertzaal* (An astounding silence: classical music, rules of conduct and social control in the concert hall). Smithuijsen's supervisor for his PhD was Prof. Dr J. Goudsblom, professor of Sociology at the University of Amsterdam. The graduation committee consisted of professors B. Kempers, R. de Groot and A. de Swaan (University of Amsterdam) and Ms C. Brinkgreve (Utrecht University). Following the graduation ceremony, music performances were held in the Boekman Foundation's Ceremonial Room. Ronald Brautigam performed Haydn on the fortepiano and Guus Janssen played a composition by Leo Samama on harpsichord. On the instructions of the staff of the Boekman Foundation, Samana's work had been composed specially for this occasion.

The study seeks to give a new dimension to audience research in the cultural sector. The major audience research at present views cultural participation as something arising largely out of the audience's social background, and is based on whether or not the public in question possesses the necessary cultural skills, and adequate time and money. In his study Smithuijsen examines the conditions

in concert halls, as well as the academic nature of classical music, and the patterns of interaction between audience and musicians during classical music concerts. What characterises such concerts is the controlled behaviour of the audience. The research examines written instructions on how to behave for both the public and the performing musicians. The book also provides a detailed literature research.

In September 2001, *Podium* publishing house in Amsterdam issued an audience-version of the study under the title *Stilte: het ontstaan van concertetiquette* (Silence, the development of concert etiquette). The publication of both studies resulted in a series of interviews and articles in leading Dutch newspapers *Trouw*, *de Volkskrant*, *NRC-Handelsblad*, *De Telegraaf* and a few local and regional newspapers. Furthermore, the study was also featured in the programmes of nearly all radio stations and also in a number of television programmes.

Pop policy

The Boekman Foundation prepared a publication on Dutch pop music policy in collaboration with the National Rock & Pop Institute (NPI). André Nuchelmans conducted a literature study focused on policy pursued at central government level, as well as at provincial and municipal level. In this context, he also included in his study the role played by organisations established by pop musicians.

In October 2001 the first version of the literature report was finished. Cas Smithuijsen edited the report on behalf of the Boekman Foundation in co-operation with Jaap van Beusekom on behalf of the NPI. In April 2002 the results of the literature study will be presented to the NPI under the title *'Dit gebonk dient tot het laatste toe te worden bestreden': popmuziek en overheidsbeleid (1975-2001)* (Let's combat that thumping, whatever it takes: pop music and government policy).

Film

Boekmancahier 48

Hollywood dominates the major part of the European markets; no revival whatsoever can be observed of the European film production, distribution and screening industries. The European film production industry is fragmented. This is what Philippe Meers argues in his analysis of studies of the position of the film industry in Europe.

In the second half of the nineteen nineties a range of measures were taken to stimulate the Dutch film production industry. One of these measures was of a fiscal nature. Private investors would produce the funds to finance a film and, as a result, join a limited partnership. Consequently, they became entrepreneurs and are therefore entitled to attractive tax rebates. In the *Dossier* column Truus

Gubbels takes a close look at this film-orientated limited partnership; Jack van der Leden selected literature on this subject.

Not only the European film production industry, but also the film distribution industry is not progressing as it should. This used to be different, says Dick van Lente in his review of Ivo Blom's dissertation on distributor and cinema operator Jean Desmet during the first decades of the twentieth century. The name of Desmet's contemporary Pathé appears in Daniël Biltereyst's review essay. He writes about recently published books that reflect the increased interest for Belgian cinema. Pathé was already operating in the Belgian market in the early days of film: the Hollywood wave did not overrun Europe until after World War I.

It is striking, however, that European film screening is anything but fragmented. Various cinema operators, such as the Belgian *Kinepolisgroep* and the French *Pathé Cinemas*, run multiplex cinemas throughout Europe, including in Belgium and the Netherlands. Multiplex cinemas, says Ineke van Hamersveld, attract a large, young and even partly new public and bring about an increase in attendance figures. They only screen popular Hollywood films. If the audience wishes to see artistic or experimental films, they will need to go to the art houses and small film theatres.

The fact that film theatres are also important for the screening of European films became evident from research that cultural sociologist Marcel van den Haak conducted into how young people perceive film. He interviewed, among others, pupils at higher general secondary education and pre-university level in the 15 to 18 age group, asking how they experienced films played in the art cinema that they visited within the framework of a project by *MovieZone* (a special art house film project for young people in the 15-25 age group) or *Filmfan*. Most youngsters seldom, if ever, visit an art cinema. They mainly watch Hollywood films in the cinemas. Van den Haak noted that the more extensive and diverse young people's viewing experience is, the more often they will go and see 'better' films.

In 1998 almost a quarter of the audience went to see British films, states Bart Hofstede, director of the Netherlands Institute for Film Education, in his review of the compilations entitled *British Cinema: Past and Present* and *British Cinema of the 90s*.

Today, studies of Hollywood are usually conducted in a broader context, covering the media culture. According to Ansje van Beusekom, freelance art and film historian, who reviews the *Hollywood op straat* (Hollywood in the streets) compilation, this proves how much power Hollywood – in all its derivatives – has on everyday life. The dismissive viewpoint with which not only Hollywood but also television was approached by older generations of researchers, is now a thing of the past. Both fields are now taken seriously, although it remains unclear why the distrust against Hollywood as a hub of entertainment and economy – films, television programmes, computer games, dolls and clothing – is not

justified. Ronald van Raak, as historian and philosopher connected to the Faculty of Humanities of the University of Amsterdam, has reread Walter Benjamin's *Das Kunstwerk im Zeitalter seiner technischen Reproduzierbarkeit*. He feels that this rereading even raises the question as to whether future forms of reproduction may become an alternative to the prefab dreams of contemporary film – not only the films produced by Hollywood – and offer scope for a critical perception of the arts.

Publications – a selection

Books

Conference reader A Must or A-Muse: Arts and Culture in Education: Policy and Practice in Europe, Rotterdam, The Netherlands, 26 – 29 September 2001, (ed. by Annemoon van Hemel)

ISBN 90-6650-072-7; price EUR 12.50

This reader describes the current agenda in the field of in-school arts and cultural education in European countries.

Ton Bevers, a professor at the Faculty of History and Arts of Erasmus University Rotterdam, contributes to the discussion with 'In-school arts and cultural education in Europe', a report on the written reactions of experts from various countries. Current subjects on the agendas of policy, practice and research on cultural education in their countries.

In 'Tema con variazioni' Hendrik Henrichs, cultural historian at the Institute of History/Arts and Cultural Education at the Utrecht University, describes the practice of in-school arts and education. How young people from 12 to 18 are introduced to arts and culture. What objectives do those involved have in mind with the content.

In the Dutch case 'In-school arts and cultural education in Dutch secondary education', Karlijn Ernst, researcher at Erasmus Research Centre for Art and Culture, and Ton Bevers present an outline of the current situation and a discussion in the field of in-school arts and cultural education in the Netherlands. It includes background information about the structure of the Dutch field of education, the construction of Dutch arts and cultural education, and the political and social ideas concerning young people and culture over the past few decades.

Cultural Citizenship: Civil Society and Cultural Policy in Europe. 2001, 128 pp. (Dorota Ilczuk)

ISBN 90-6650-070-0; Price EUR 15

Analytical approach to cultural policy and the development of civil society in Europe. Possibilities and prospects of influencing the development of civil societies in the new democracies of Europe, through cultural policy. The research encompasses both theoretical discussions and a commentary on expert views from Estonia, Finland, Great Britain, Germany, Hungary, Latvia, the Netherlands, Poland and Slovenia. The research provides a social, artistic and, above all, an economic view of civil society in Europe. Opportunities, threats and conditions relating to the pursuit of cultural policy based on a civil society are brought to the fore in this book, which evaluates the present status quo of the pro-citizen approach to cultural policy in Europe.

Planning Cultural Tourism in Europe: a Presentation of Theories and Cases.

1999, 138 pp. (eds. Diane Dodd and Annemoon van Hemel)

ISBN 90-6650-060-3; out of print, available in the library for loan or reference on shelf number 99-875.

The contributors to this book reflect on the problems of co-operation, the problems of learning each other's language, with emphasis on planning for cultural tourists, accessibility and new technologies. Furthermore, experiences of project managers from Germany, Norway, Spain and the Netherlands are discussed.

The combination of theory and case studies makes this book a record of the state-of-the-art at the end of the 1990s. *Planning Cultural Tourism in Europe* can be a source of inspiration for the various partners in cultural tourism, for scientists and for policymakers when they measure their ideas and formulate new plans.

Contents:

1. European Cultural Tourism; an introduction by Greg Richards.
2. Section on Planning for cultural tourists: introduction by Hans Mommaas and case studies on Bergen, Norway (Siri Myrvoll), Barcelona, Spain (Diane Dodd) and Utrecht, the Netherlands (Monica Huibers).
3. Section on Building accessibility and the innovative use of new technologies: introduction by Franco Bianchini and case studies on Bonn, Germany (Hans-Helmut Schild), Identity Factory Southeast, the Netherlands (Gerard Rooijackers) and the West Frisian Ring Dyke Project, the Netherlands (Helene Meelisen).
4. Planning of cultural tourism: opportunities and constraints: conclusions by Jos de Haan.

Privatization/Désétatisation and Culture: Limitations or Opportunities for

Cultural Development in Europe? : Conference Reader for the Circle Round Table, 11-14 June 1997, Amsterdam, Boekman Foundation/Twente University, 1997. 174 pp. (eds. Annemoon van Hemel and Niki van der Wielen); out of print, available in the library for loan or reference on shelf number 97-570.

Part 1: introduction and literature on privatization/désétatisation

Part 2: programme and contributions

Part 3: country reports (answers to a questionnaire from 23 European countries; with an introduction by Cas Smithuijsen).

Cultural Research In Europe 1996, Boekman Foundation/Circle, 1996. Part 1, book, 227 pp. Part 2, diskette (eds. Ineke van Hamersveld and Niki van der Wielen)

ISBN 90-6650-049-2; out of print, available in the library for loan or reference on shelf number 97-109.

Articles on international research projects, information on cultural databanks and networks and an article on international comparative research.

Trading Culture: Gatt, European Cultural Policies and the Transatlantic Market, Boekman Foundation, 1996. 192 pp. (eds. Annemoon van Hemel, Hans Mommaas and Cas Smithuijsen)

ISBN 90-6650-046-8; Price EUR 13,61.

The politics of culture and world trade (H. Mommaas); Gatt and culture: a view from France (M. Palmer); Economic aspects of cultural exchange (A. Klamer); Resistance and transformation: Europe's response to American mass culture (R. Pells); Displacing culture: transnational culture, regional elites, and the challenge to national cinema (W. Uricchio); The complex debate on audiovisual policy (A. van Hemel); Should we worry about America? (P. Schlesinger); Transatlantic tv flow: another look at cultural cost-accounting (D. McQuail); World trade and the restructuring of German television (P. Ludes); Advertising: the commodification of American icons (R. Kroes); Intra- and international identities in American popular music (P. Maultsby); Does music cross boundaries? (S. Frith); Museum culture and the threat to national identity in the age of the Gatt (V. Zolberg); The outlines of a transatlantic cultural system (C. Smithuijsen); The treaties: General Agreements on Tariffs and Trade (A. van Hemel).

Art Museums and the Price of Success: an international Comparison: the United States, the United Kingdom and the Netherlands, with a contribution giving the German perspective: proceedings of the museum conference held at the Rijksmuseum Amsterdam on 10 and 11 December 1992 organised by the Boekman Foundation Amsterdam, 1993. 163 pp. (eds. Truus Gubbels and Annemoon van Hemel)

ISBN 90-6650-037-9; out of print, available in the library for loan or reference on shelf number 93-622.

Books published in Dutch, with a summary in English

You will find the Summaries on the Internet: www.boekman.nl

Een verbazende stilte = An astounding silence. 2001, 168 pp. (Cas Smithuijsen)

Culturele economie in de lage landen = Cultural economics in the Netherlands and Flanders. 2000, 192 pp. (Frank van Puffelen)

Nederlandse cinema wereldwijd = Dutch film abroad: the international position of Dutch film. 2000, 188 pp. (Bart Hofstede)

Collectief arbeidsvoorwaardenoverleg in de culturele sector = Collective bargaining in the cultural sector. 1999, 188 pp. (Berend Jan Langenberg)

Journal

Boekmancahier (Boekman Notebook): a quarterly on arts research and art policies. It contains topical academic discussions written by well-known researchers and promising newcomers, and book reviews. Most articles in the *Boekmancahier* are in Dutch. Summaries of all Dutch articles are available in English. A few articles are in English.

Recently published articles in English in *Boekmancahier*:

- 50 (December 2001) Depending on the state or plodding along in misery: myths on the artistic field in nineteenth-century France unravelled/Dani Cuypers
- 48 (June 2001) Singularities and the sociological imagination: on Nathalie Heinich's sociology of the arts/Jan Marontate
- 48 (June 2001) Art Events vs. Art Worlds: Nathalie Heinich on Howard Becker/Diana Crane
- 47 (March 2001) The neo-academic realm/Nathalie Heinich
- 46 (December 2000) Nathalie Heinich, sociologist of the arts: a critical appraisal/Rudi Laermans.
- 46 (December 2000) What do we do when we say: 'This is an artistic event?': a response to Heinich/Willem Schinkel
- 45 (September 2000) Disorganised creativity: The challenge for British cultural policy for the creative industries/Chris Bilton
- 44 (June 2000) The unequal struggle of women artists/Katharina Scherke
- 44 (June 2000) What is an artistic event? A new approach to the sociological discourse/Nathalie Heinich
- 44 (June 2000) The abused patron of culture: public culture and cultural patronage in the United States/Kevin V. Mulcahy

Offprints *Boekmancahier*

- * Nathalie Heinich. *What is an artistic event? A new approach to the sociological discourse*. (Originally published in: *Boekmancahier* 44, June 2000; price EUR 1.36)
- * Inez Boogaarts. *From Holland Promotion to international cultural policy*. (Originally published in: *Boekmancahier* 42, December 1999; price EUR 1.36)
- * Anders Hammarlund. *Regulating the deregulation: post-totalitarianism, musical culture and privatisation in East-Central Europe*/Michael Hutter. *From public to private rights in the arts sector*. (Originally published in: *Boekmancahier* 32, June 1997; price EUR 1.36)
- * Jan Nederveen Pieterse. *Multiculturalism and museums: discourse about the other in the age of globalisation*. (Originally published in *Boekmancahier* 28, June 1996; out of print, available in the library for loan or reference on shelf number M97-146).

The Boekman Foundation is a centre where information about arts and cultural policy is collected and disseminated. It covers the areas of policy-forming and all aspects of implementation. It encourages research and opinionforming connected with the production, distribution and spread of the arts, and in connection with (inter)national art policy. The Boekman Foundation conducts the cultural-political debate between representatives from the worlds of management, academia and the arts.

The Boekman Foundation takes its name from an Amsterdam alderman for education and cultural affairs, Emanuel Boekman (1889-1940).

The Boekman Foundation

- maintains a library providing state-of-the art information and documentation
- supervises Recap, *Resources for Cultural Policy in Europe*, a cooperative system of European documentation centres dealing with cultural policy
- organizes the *Boekman Debates*, international conferences and meetings of experts
- undertakes literature research
- supervises the appointment of a visiting professor to the Boekman Chair at the University of Amsterdam
- makes inventories of ongoing national and international research dealing with cultural themes, *Cultural Policy Research Online*. CPRO is listed on the website: www.recap.nl
- publishes books and the quarterly *Boekmancahier*

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Study centre for arts, culture and related policy

Herengracht 415

NL-1017 BP Amsterdam

telefoon 020 - 624 37 36 telephone

bibliotheek 020 - 624 37 39 library

fax 020 - 638 52 39

e-mail secretariaat@boekman.nl

internet www.boekman.nl